

Karjalan Leimo

N:o 5-6 2018 7€

**Pertti Virtaranta
tutki Karjalan
sadut ja tarinat**

SISÄLTÖ

Aila-Liisa Laurila: Sata vuotta sitten syntynyttä akateemikko, professori ja kielentutkija Pertti Virtaranta muistetaan tänä vuonna monin tavoin.	72
Marja Torikka: Akateemikko Pertti Virtaranta oli kiinnostunut karjalasta ta suomen kielen kaikista murteista ta kielimuutoloista.	76
Aila-Liisa Laurila: Karjalan kansankirjailijan poika Reino Rugojev muistelee sata vuotta sitten syntynyttä Jaakko-isäänsä.	78
Pekka Vaara: Vienan Karjala sata vuotta sitten -sarjassa kerrotaan, kuinka neuvostovaltaa ei haluttu vienalaisiin kyliin.	82
Aila-Liisa Laurila ja Unto Martikainen: Arvioissa meteorologin kirja kuvataiteesta ja taidehistorioitsijan J. H. Erkkö -elämäkerta.	84
Johan Holmberg: Joukko suomalaisia retkimelomia teki rohkean seikkailumatkan Kuittijärville, Kemijoelle ja Vienanmerelle.	86
Tuomo Orpana: Yksi melontamatkalle osallistuneista kertoo päiväkirjassaan, kuinka retki eteni vienalaiskylistä Solovetskiin asti.	87
Ismo Alhoniemi: Eila ja Elin Pöllänen lauloivat kesäkuun alussa 70 vuotta täyttäneelle arkkipiispa Leolle hänen omia runojaan.	92
Eeva-Kaisa Linna: Sivistysseura on käynnistänyt hankkeen karjalan kielen opetuksen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa.	97
Laukunkantajat: Eeva-Kaisa Linna ja Elli Närjä keskustelevat venäläisen, karjalaisen ja suomalaisen kulttuurin yhteistyöstä.	99

Karjalan Leimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Karjalan Sivistysseuran toimiston seinällä on yksi Pertti Virtarannasta maalatuista muotokuvista. Se on Armas Järvelän maalaama.

Kuvaaja:

Aila-Liisa Laurila

Tarjota juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2018

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (viikko)
7-8	04.08.	14.08.	35
9-10	29.09.	09.10.	44
11-12	24.11.	04.12.	51

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Leimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 99. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, 1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €, 1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti-to klo 10-15, heinäkuussa suljettu.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €, opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 12. kesäkuuta 2018

Karjalaa joka lähtöön

Omissa piireissämme me karjalaiset ja karjalaisjuuriset tiedämme melko tarkkaan, mitä Karjalalla tarkoitetaan, kirjoitettiinpa se sitten isolla tai pienellä kirjaimella. Oma Karjalamme on tietenkin aina se paras Karjala, mutta muutkin käyvät, eikä vain. Törmäämme aina silloin tällöin muukalaisiin, joilla ei tunnu olevan mitään käsitystä, mitä kaikkea Karjala on. Heille kannattaa suositella *Kielikellon* juttua, jonka **Marja Torikka** kirjoitti jo 15 vuotta sitten (www.kielikello.fi/-/karjala).

Otetaanpa tarkasteluun nämä erilaiset Karjalat ja aloitetaan Vienasta. Kainuun ja Koillismaan naapurina sijaitseva Vienan Karjala on paljon laajempi alue kuin tulee tavallisesti ajateltua, eikä siitä ole koskaan kuulunut Suomeen kuin kolme pientä kylää: Suomussalmella sijaitsevat Hietajärvi ja Kuivajärvi sekä Rimmin kylä Kuhmossa. Venäjällä Vienan Karjala ulottuu aina Louhen, Kemin ja Belomorskin piireihin asti eli paljon Jyskyjärveä, Uhtuaa ja Pääjärveä kauemmaksi.

Vienasta ja Repolasta etelään sijaitseva Laatokan Karjala tarkoittaa Karjalan meren luoteis-, pohjois- ja koillispuolen aluetta, joka kuului Suomeen ennen vuosien 1939–1944 sotia. Laatokan Karjalaan kuuluvat myös esimerkiksi Hiitola ja Kurkijoki Sortavalan lounaispuolelta. Osa Laatokan rantaseutujen paikkakunnista voidaan lukea sekä Laatokan Karjalaan että Raja-Karjalaan. Raja-Karjalalla tarkoitetaan tavallisimmin aluetta, joka oli ennen Salmin kihlakunnan ortodoksisväestön asuttamaa. Kihlakuntaan kuuluivat Suojärven, Suistamon, Soanlahden, Korpiselän, Impilahden ja Salmin kunnat.

Sekä Laatokan Karjala että Raja-Karjala ovat osa luovutettua Karjalaa, johon kuuluu myös Laatokan eteläpuolella sijaitseva Karjalankannas. Kannas on nykyään osa Leningradin oblastia, kun taas Laatokan pohjoispuoli Karjalan tasavaltaa. Tuohon Venäjän Karjalaan kuuluvat sen ohella niin Viena kuin Aunuskin. Itä-Karjala tarkoittaa tavallisimmin Tarton rauhansopimukseen (1920) perustuvan Suomen itärajan takaista karjalaisten asuma-aluetta, joka vastaa suunnilleen nykyistä Karjalan tasavaltaa lukuun ottamatta luovutettuja alueita ja Äänisen itäpuolta.

Unohtaa ei sovi myöskään muita Venäjän Karjalaita, Tverin aluetta tai Novgorodin Karjalaa, joissa voi yhä törmätä karjalaa puhuviin ihmisiin.

Suomessa meillä ovat vielä jäljellä Pohjois-Karjala ja Etelä-Karjala, jotka yhdessä ovat Suomen Karjala. Kuten huomaatte, Karjalasta on kovin moneksi. Ei siis ihme, että on lanseerattu myös käsite, jonka mukaan Karjala on mielentila, ei mikään maantieteellinen paikka. Sen ymmärtäminen voikin olla monille kaikkein helpointa.

Toivotan hyviä matkoja Karjalaan, mihin niistä sitten mahdollisesti matkaattekin. Kesä on matkojen aikaa ja uusien elämysten aikaa.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Pertti Virtaranta löysi suomen sukukielten aartein

Kotimaisten kielten keskus avasi yliopistomiehen satavuotisjuhlan kunniaksi Virtarannat-sivuston, joka kunnioittaa uraa uurtaneen tutkijapariskunnan muistoa.

Kotimaisia kieliä tutkivan Kotuksen verkkosivuilla avautui Virtarannat-sivu 23. toukokuuta kello 13.00. Sivulla esitellään

Helmi ja Pertti Virtarannan laajaa ja monipuolista elämäntyötä.

Samaan aikaan täyttyi Helsingin yliopiston pieni juhlasali Virtarantojen elä-

män ja uran tuntijoista sekä siitä kiinnostuneesta yleisöstä.

Joukossa olivat myös Virtarantojen tyttäret **Kirsti** ja **Liisa Virtaranta**. Semi-

Pertti Virtaranta

- ▶ Syntyi 20.5.1918 Karkussa, kuoli 9.7.1997 Helsingissä.
- ▶ Ylioppilas Tyrvään yhteiskoulusta 1936, filosofian kandidaatti Helsingin yliopistosta 1943, väitteli tohtoriksi 1946.
- ▶ Suomen kielen lehtori Lundin yliopistossa Ruotsissa 1948–1955, suomen kielen dosentti Helsingin yliopistossa 1956–1959, professori 1959–1981 ja dekaani 1969–1975.
- ▶ Vaimo Helmi Virtaranta o.s. Linna, 1919–1999, neljä lasta.
- ▶ Helsingin yliopiston suomen kielen professori ja itämerensuomalaisen kulttuurin tutkija sekä Suomen Akatemian jäsen.
- ▶ Oli vuosina 1968–2005 ilmestyneen kuusiosaisen Karjalan kielen sanakirjan ensimmäinen päätoimittaja.

Helsingin yliopiston päärakennuksessa pienessä juhlasalissa pidetyn Virtaranta-seminaarin kahvituolla aulan täytti vilkas puheensorina. Aineistojen kentällä ja äänen jäljillä -esitelmät toivat esiin monia uusiakin näkökulmia.

naari *Aineistojen kentällä ja äänen jäljillä* juhlisti sata vuotta sitten syntyneen professori ja akateemikko Pertti Virtarannan uraauurtavaa työtä kielentutkimuksen parissa.

Seminaari ei koostunut pelkästään menneiden aikojen muistelusta. Helsingin yliopiston suomen kielen professori **Marja-Leena Sorjonen** ja Kotuksen tutkija **Liisa Raevaara** kertoivat alustuksessaan, millainen on aineistojen kenttä tänään. He ovat yhdessä tutkija **Hanna Lappalaisen** kanssa selvittäneet muun muassa vuorovaikutusta Kelan puhelinpalvelussa.

Äkkiä ajatellen tuntuu, että on edetty jo liian kauas Virtarannasta ja karjalan kie-

len tutkimuksesta, mutta pointti onkin siinä, että nykytutkijat kulkevat nimenomaan Virtarannan viitoittamalla tiellä kehittäen menetelmiä ja soveltaen hänen luomaansa tutkimustapaa uusiin kohteisiin ja uuteen aikaan.

Siinä, missä Virtaranta nauhoitti karjalaisia loitsuja ja itkuvirsiä, äänittivät nykytutkijat viranomaisten eli asiakasneuvojen ja heidän asiakkaidensa keskusteluja, joita sitten analysoitiin ja tutkittiin.

– Puhelintallenteiden tutkimisen lisäksi saimme seurata asiakasneuvojen työtä paikan päällä Yhteyskeskuksen toimipisteissä sekä haastatella heitä. Kaikki tämä taustatieto oli arvokas apu nauhoi-

tuksia analysoitaessa, tutkijat kertoivat yleisölle.

Nykytutkijat ovat myös tavallaan edenneet hieman lähemmäksi Virtarannan maailmaa, sillä tutkittavana ovat nyt myös esimerkiksi Itä-Helsingin uudet Suomen kielet. Se tarkoittaa maahanmuuttajien käyttämien kielten tutkimista. Tutkijat etsivät vastausta kysymykseen, mitä kieltä he käyttävät ja kuinka puhuvat omassa 2010-luvun ympäristössään.

– Yhteiskunta tarvitsee koko ajan kieltä koskevaa tutkimusaineistoa. Monenlaisten tutkijoiden tuottamaa tietoa tarvitaan. Alkaa vihdoin olla välineitä tehdä

Inkeriläissyntyinen Virossa asunut taidemaalari Nikolai Guli (1936–2008) sekä Helmi ja Pertti Virtaranta muotokuvan paljastustilaisuudessa Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa 23.11.1988. Toukokuun muistoseminaari pidettiin samassa salissa.

myös soveltavaa tutkimusta, Sorjonen ja Raevaara kertoivat.

Seminaaripäivän aikana kuultiin, miten Pertti Virtarannan urauurtava työ oli oikeastaan mahdollista vasta uuden äänitstekniikan myötä. Hän hankki Yhdysvalloista itselleen ensimmäisen teknisen äänityslaitteen. Kehitys on sittemmin kulkenut fonografiin, kelanauhureiden ja c-kasettien kautta nykyiseen digitaaliseen äänitstekniikkaan.

Ääni voidaan saada talteen pelkkien paperimuistiinpanojen sijaan. Youtubesta löytyvällä äänitteellä Pertti Virtaranta kertoo itse tutkimusmatkastaan Tverin Karjalaan alkukesästä 1963. Hänen kuvailee, miten kielentutkijan aihepiirit ovat laajentuneet näppärän nauhuritekniikan avulla aivan rajattomiksi.

– Voi tallettaa millaista elävää puhetta tahansa. Vapaata juttelua elämän arjesta ja juhlasta yhtä hyvin kuin jo kovin harvinaiseksi käynnyttä satua ja runoa, lisäksi keskustelua. Puhujaa ei tarvitse vähän väliä keskeyttää, kuten sanelun mukaan tekstiä

kirjoitettaessa. Ja se on tietysti suuri etu, hän sanoo.

– Mutta nauhurilla on kielentutkijan työssä vain välitystehtävä. Vasta ääninauhujen purkaminen paperille antaa sen materiaalin, jonka pohjalta tutkimustyö voi alkaa ja tämä nauhojen purkaminen on erittäin vaateliasta, työlästä ja hidasta puuhaa, paljon hitaampaa kuin sanelun mukaan kirjoittaminen.

Aikalaisten kertoman mukaan Pertti Virtaranta oli erittäin ahkera ja työteliäs tutkija. Mainitulla äänitteelläkin hän toteaa huolensa siitä, jaksavatko kaksi hänen paikallista avustajaansa olla mukana tuossa varsin yksitoikkoisessa puuhassa.

Virtaranta uskoi tverinkarjalaisten avustajiensa **Petjan** ja **Nadan** nauttivan eniten matkoista, joita Tolmaččun postissa sijainneelta työhuoneelta tehtiin moottoripyörällä paristonauhuri laukussa eri puolille Tverin eli Kalininin alueen karjalaiskylä. Niistä hän nautti varmasti itsekin – ja useissa kylissä Virtarantaa muistellaan yhä suurella lämmöllä.

Joissakin kodeissa valokuvia Virtaran-

Professori Riho Grünthalin mielestä Virtaranta oli Lönnrotin ja Paulaharjun veroinen kansanperinteen kerääjä.

Muistoseminaariin osallistuneet Helmi ja Pertti Virtarannan tyttäret Kirsti (vas.) ja Liisa muistavat isänsä rauhallisena ja auttavaisena miehenä.

Jaakko Yli-Paavola kertoi, että Virtaranta oli vasenkätinen, mutta kirjoitti joskus oikealla tai molemmilla käsillä yhtä aikaa.

noista säilytetään jopa suuressa tšupussa eli kodin ikoninurkkauksessa.

Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisen osaston professori **Riho Grünthal** antoi juhlaseminaarin alustuksessaan avaimia ymmärrykselle, miten ja miksi Pertti Virtarannasta tuli sukukielistä kiinnostunut tutkija.

Jo opiskeluaikoina tuli nuorena Virtarannassa ilmi ominaisuuksia, jotka olivat omiaan suuntaamaan miestä tutkijanpolulle. Vuosina 1936–1938 Virtaranta kuunteli professori **Martti Rapolan** pitämät luennot suomen kielen äännehistoriasta tarkalla korvalla ja kirjoitti niistä kirjoituskoneella monisteet. Tämä sai Rapolan hämmästelämään tapahtunutta vielä vuosien perästä.

Varsinainen Virtarannan herääminen sukukieliin lienee tapahtunut Lundin aikoina Ruotsissa. Maahan oli tullut Virosta paljon pakolaisia, joita Virtaranta mielenkiinnolla jututti. Grünthalin mukaan Lundin kauden kehitys näkyy monin tavoin Virtarannan myöhemmässä toiminnassa.

Karjalassa vietetty sota-aika herätti Virtarannan kiinnostuksen muihin suomen-

sukuisiin kieliin. Kohtaaminen lyydiläisen **Stefan Huotarisen** kanssa oli hänelle erityisen mieluisa. Virtaranta muistelee 75-vuotisjuhlakirjassaan *Kynällä kylmällä, kädellä lämpimällä* (1993), miten Huotarisen perhe matkusti junalla Suomeen kesäkuussa vuonna 1944, kun suomalaiset sotajoukot alkoivat vetäytyä Itä-Karjalasta. Stefanin sisar **Anna Dorofjeva** asui jo tuolloin Riihimäellä, mutta sinne eivät Huotariset asettuneet asumaan.

”Kauaksi aikaa Huotariset eivät kuitenkaan uskaltaneet sinne jäädä. Varsinkin sen jälkeen, kun enimmäkseen Suomeen siirretyt inkeriläiset olivat lähteneet Ruotsiin, perhe alkoi tuntea olonsa Suomessa epävarmaksi,” Virtaranta kirjoittaa.

Virtaranta vieraili Huotarisen perheessä Göteborgin lähellä Mölndalenissa ensimmäisen kerran huhtikuussa 1950. Perhe asui Lackarebäckin parakkikylässä, minne Virtaranta päätyi inkeriläisen tuttavansa **Viktor Jaarisen** opastamana. Vieraat saivat kuulla tullessaan lyydiläisten luo.

”Tein aluksi hiukan muistiinpanoja, kirjoitin taivutusmuotoja ja tavallista sanastoa. Sitten ryhdyin äänittämään Mail a Voice -merkkisellä sängen vaatimattomalla laitteella Stefan Huotarisen vapaata kerrontaa, haastattelijana hänen oma poikansa **Leo**, jolta homma sujui mainiosti. Noin neljän minuutin kestoisia levyjä täyttyi helposti 10 kappaletta.”

Virtaranta oli kuullut lyydiä ensimmäisen kerran 6.–7. huhtikuuta 1944 Juustjärven ja Pyhäniemen välillä Keltoselän pienessä kylässä 52-vuotiaalta **Maria Semenovilta**, joka oli syntynyt Palolammin lyydiläiskylässä. Myös nykypäivän lyydiläiset arvostavat Virtarantaa suuresti.

Tohtoriksi hiljattain Helsingissä lyydin kielestä väitellyt **Miikul Pahomov** kertoi juhlaseminaarissa, että Pertti-niminen henkilö muistetaan yhä lyydiläisalueilla, vaikka pertti-sana tarkoittaa heille aivan jotain muuta kuin miehelle annettua etunimeä.

– Pertti Virtaranta kävi haastattelemassa ukkiani ja hän tunsu myös isoäitini. Heidän luonaan syntyivät Kuujärven ensimmäiset haastattelut. Virtarannalla oli erinomainen lyydin kielen murrejako, jossa kielitieteilijät ovat pysyneet nykypäivään asti.

– Itse tapasin Virtarannan Karjalan Sivistysseurassa vuonna 1989, jolloin hän antoi minulle neuvoja, miten pääsisin vaihto-opiskelijaksi Suomeen, Pahomov kertoi.

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuvat

Ei šana šammaloiju

Akatemikko Pertti Virtarannan šyntymäštä täyttyi 100 vuotta 20. oraškuuta.

Monella karjalaisella **Pertti Virtarannan** nimi tuou monenlaisie muistoja tahi ainaški mielikuvan henkilöštä, kumpani luati äijän karjalan kielen eteh. Olihan Virtaranta monien matkojeh takie tuttu vieraš Karjalašša ta Tverissä 1900-luvun jälkipuoliskolla.

Puhutah, jotta šuurta kuušiošaista Karjalan kielen šanakirjua kučutah Virtarannan šanakirjakši. Hiän oli šen kolmen enšimmäisen ošan, A–N–kirjaimien päätoimittaja vuosina 1955–1983.

Moni on tutuštun muihiki Virtarannan kirjoih, kumpasie hiän luati yheššä **Helmi**-naiseh kera ihan kuolomah šuaten 1997.

Kiinnoššuš karjalan kieleh

Enšimmäisen kerran Virtaranta tutuštu eläväh karjalan kieleh Suomen jatkošovan aikana. Hiän oli šilloin pitän ajan Seesjärven tienoilla ta piäsi pakauttelomah varšinki Mäntyšelän, Puatanen ta Porajärven kylien karjalankielisie eläjie, kumpasie ei oltu keritty evakoija.

Šeuruavan kerran Virtaranta kuunteli karjalan ta lyydin pakasijie Ruočin-vuosinah 1948–1955. Hiän oli Lundin yliopistošša šuomen kielen lehtorina ta tutuštu pakolaisih, mit oli tultu Neuvoštoliitošta. Šilloin hiän pakautteli Haljärven lyydiläistä **Stefan Huotarista** ta monie Vienan Karjalašta tulluita, kumpasih hänet juohatti nuori opaštuja **Heikki Kyyrönen**.

Kešäisin hiän kävi keryämäššä kieliainešta Suomen karjalankielisiltä, varšinki Hietajärven ta Kuivajärven eläjiltä. Näijen vuosien ainehistuo on julkaistu erityisešti tevokšissa *Lyydiläisiä tekstejä I–IV* (1963–1976), *Vienan kansa muistelee* (1958) ta *Kultarengas korvaan* (1971), ta šanaštuo on šamoin *Karjalan kielen sanakirjassa*.

Virtarantojen pereh – Helmi, Pertti ta nellä lašta – muutti jalelläh Šuomeh kevyällä 1955, kun Virtarantua pyritettih uuvveštah käynnissetyn Karjalan kielen šanakirjan toimitukšen päätoimittajakši. Šanakirjuahan oli jo 1930-luvulla kirjuttan **Eino Leskinen** runšahan ainehiston

pohjalta; ainehistuo oli kerätty 1800-luvun lopulta alkuun.

Šota kuitenkin katkasi työn, ta Virtaranta alotti šen aivan uušin käsitykšän, hakušanaki vaihtu Šuojärven murtehen mukasešta vienalaismurtehien šuuntah. Kun hänet nimitettih Helsinkin yliopiston šuomen kielen professoriksi 1959, hiän jatko puolipäiväsenä piätoimittajana.

Tutuštumini Tverin Karjalah

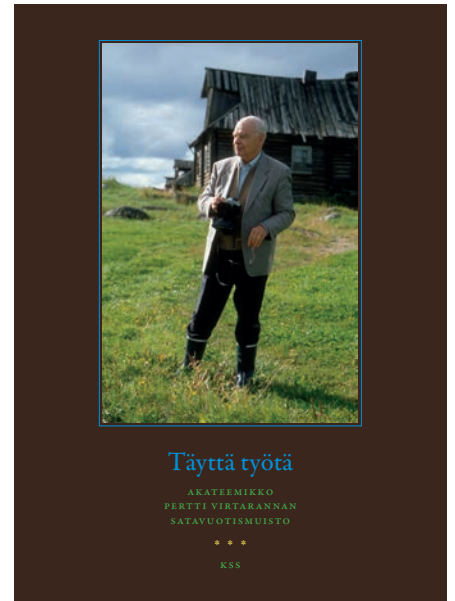
Tverinkarjalan murtehet oltih aivan tuntuomattomie hänellä. Šentäh hiän kiinnoštu niistä jo enšimmäisinä šanakirjavuosinah. Karjalan kielen šanakirjan yksi merkittävimmistä šanaštonkeryäjistä on **Juho Kujola**, kumpani keräsi šanaštuo kotipitäjän Šalmin lisäksi 1910-luvulla Novgorodin ta Tverin gubernijoissa. Tämän šanomatoman arvokkahan ainehiston Virtaranta pelašti Kujolan lakašta.

Näin Virtaranta luonnehti löytyö 1977: ”No šieltähän še kapšakki löyty. Še oli šuuri kapšakki, täynnä Tverin Karjalan materiaлие. Šiinä oli enšinnäki šanalippuja, tuhanšie hyvin tihieh kirjutettuja. Mie huomasin heti, jotta tämähän on vallan mahotoin uarreh. Ukko ei oikein enyä iče niitä niin muistankana eikä niitä šillä tavalla käsitän enyä, kuin ne olisi arvošša piettävä.”

Niinpä molommat Virtarannat lähettih tutkimušmatalla šillosen Kalininin ili Tverin alovehella heti, kun še oli mahollista. Šuomen ta Neuvoštoliiton välini tietehellis-teknillini yhteistyöšopimuš oli šolmittu 1955, ta še anto mahollisuon šuorittua kentätömatkoja Neuvoštoliiton karjalaisien luokše.

Virtarannat šuoritettih enšimmäini matka 1957 ta toini 1958 Tverin alovehella šekä Petroskoin ta Aunukšenkaupunkin ympäristö. Toisella matalla oli šamoin mukana itkuviršien tutkija **Lauri Honko**. Matkojen šualis ei ollun šuuren šuuri, ka merkityš šitäki šuurempi. Kanšanihmiset ta kielentutkijat opittih tuntomah Virtarannan ta hänen työtavan, lepohetkie ei turhah pietty.

Tietehellis-teknillisen yhteistyöšopi-

Pertti Virtarannan elämästä ja urasta kertovan kirjan ilmestymistä juhlistetaan kahdesti: Vanhan kirjallisuuden päivillä Sastamalassa ja Tie Viena -symposiumissa Kuusamossa.

mukšen rajoissa Pertti Virtaranta luati yhteheš kahekšan nauhotuš- ta kielen keruumatkua karjalaisien luokše kuin yksin, šamoin ni yheššä Helmin tahi muijen tutkijien kera. Karjalaisina oppahina hänellä oltih **Grigori Makarov, Vladimir R'agojev, Aleksandr Barantsev** ta **Aleksandra Punžina**.

Matat šuuntauvuttih pohjosešta Vienašta aina šuveh Sroičan Kontuh šuaten ta Tverin alovehen lukusih kyläh. Ainehistuo keräyty äijälti kuin nauhotettuna šamoin ni muistihpanoina. Nauhotettu ainehisto on tallešša Kotimaisien kielten keškukšešša (Kotus) Helsinkissä ta kopioja Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutissa Petroskoissa. Matkojen päiväkirjat ollah tallešša Itä-Šuomen yliopistošša Joenšuušša.

Pertti Virtaranta pakautteli šatoja karjalaisie, no mainičen täššä vain muotoman: tverinkarjalaini **Anna Andrejevna Šut'ajeva** šekä **Iljinien** pariskunta **Jevdoki- ja** ta **Ivan** ili **Dun'a** ta **Van'a** on tultu mo-

nilla suomalaisillaki tutuiksi. Itkuviršien taitajista pitäy lisäksi mainita Pyhäjärven lyydiläini **Anna Vasiljevna** Česnakova ta Puatanešša elänyt **Aleksandra Ivanovna K'argina**.

Pertti Virtaranta šuoritti toki monie muitaki matkoja karjalaisien luokše, hiän oli matanjohtajana vuotena 1966, kun joukko šuomen kielen ta kanšanrunouven tutkijie kävi Petroskoissa, asientuntijana ušeilla Šuomen televisijon luatimilla dokumenttimatoilla ta turistimatoilla šekä ošallistu kongressiloih ta monih muih tilaisukših.

Suomen kielen tutkija ta järještäjä

Karjalan kieli oli vain yksi Pertti Virtarannan tutkimušala. Hiän oli alottan tiehellen urah tutkimalla oman kotišeuvun murrehta, kumpaista šamoin hänen 1946 ilmeštynyt väitöškirja käsitteli. Hiän oli kiinnoštun šuomen kielen kaikista murtehista ta kielimuotoloista, hiän nauhotti niitä ei vain eri puolella Šuomie vain šamoin ni Skandinavijašša ta Amerikaššaki ušeilla matoilla. Šen lisäksi hiän julkaisi lukusie kirjoja eri murtehie.

Enšimmäini murrehnytteitä šisältäjä kirja oli 1947 ilmeštynyt *Vanha kansa muistelee*. Pertti Virtaranta oli taitaja järještäjä. Jo vuotena 1959 hiän oli šuanun aikah šen, jotta perušsettih Šuomen kielen nauhotušarhiiva, kumpaseh kaikki nauhotušet kerättih.

Nykyjäh täššä arhiivašša, mi šijoutuu Kotimaisien keškukšešša Helsinkissä, on erikielisie äänittehie n. 24 000 tuntie.

Šuomen kielen ulkomualaisopetukšen ta kulttuurinvaihon järještämiseššä Pertti Virtarannalla oli keškini ošuš. Hiän kävi iče tutuštumašša eri maijen yliopistoissa annettavah šuomen kielen opetukšeh ta eisti uušien opetušyksikköjen peruštamista.

Työtä aina riitti

Mitein še Pertti Virtaranta kykeni täh kaikkeh? Jo nauhotukšie on šatoja tuntija ta kirjoja runšahat parikymmentä ta lisäksi lukomattomie artikkelija, bibliografjašša onki läheš 500 nimikehtä. Hiän tovela luati aina töitä, aina piti ruatua mitänih mielekäštä ta kehittävyä, niin kuin hänen tyttäreh kertou tulovan kešäkuun lopušša julkaistavašša muistokirjašša *Täyttä työtä – Akateemikko Pertti Virtarannan satavuotismuisto* (toim. **Marja Torikka** ta **Jaakko Yli-Paavola**). Hänen työtahtistah on šanottu, jotta še ”oli tašani, no kova”.

Ei šua unohtua Helmi Virtarannan roolie. Hiän oli mukana ušeilla keruumatoilla, autto pakautteluissa, oli erinomani ta tunnušettu valokuvuaia, kirjutti ainehistot

Pertti Virtaranta oli rakastettu hahmo Tverin Karjalassa. Alueen kulttuuriautonomian johtaja Mihail Orlov (keskellä) oli Virtarannan ystävä ja yhteistyökumppani vuonna 1990.

Pertti Virtaranta kävi Paatenessa, mistä kuva on muistona Karjalan Sivistysseuran Sampo-tietokannassa. Merkintä kuvausvuodesta puuttuu, mutta muista lähteistä saadun tiedon mukaan hän vieraili Paatenessa syyskesällä 1972.

kirjutuškonehella (tietokonehta ei vielä ollut), oli Karjalan kielen šanakirjan toimittaja ta toimituššihteri 1955–1982 ta hoiti käytännön aseita šekä nelilapšisen perhen aren ta juhlan.

Minkälaini Pertti Virtaranta oli ihmisenä? Mie muissan hänet asiellisen lempeenä ohjuajana šekä opinnoissani, jotta šanakirjan luatimisešša. Hiän ei konšana moittin tahi hermoštun. Šama käsityš on varmašti kaikilla, ta tytärki kertou, jotta taattoh oli ollut aina rauhallini ta autta-

vaini. Vuosia takaperin Helmi Virtaranta kerto miula, jotta hiän oli nähny Pertin šiantynyön vain kerran.

Pertti Virtaranta oli taitaja pakauttelija, hiän šai kielenoppahan luottamah ičeheh ašettumalla tämän tašolla, käyttämällä hänen kieltäh ta murrettah ta arvoštamalla häntä ihmisenä.

MARJA TORIKKA

Teksti on julkaistu aiemmin Oma Mua -lehden numerossa 18/2018.

Jaakko Rugojev, synnyinmaan puolustaja

Karjalan kansankirjailijan poika Reino Rugojev kertoo, että isä halusi suomen ja karjalan kielen säilyvän. Jaakko Rugojev oli lahjakas runoilija, proosakirjailija ja journalisti, mutta myös poliitikko ja kansalaisvaikuttaja.

Vaikka hänen syntymästään on kulunut sata vuotta ja kuolemastaan 25 vuotta, ei Karjalan kansankirjailijan työ oman maansa hyväksi ole unohtunut.

Karjalan omatunnoksi mainittu **Jaakko Rugojev** syntyi 15. huhtikuuta 1918 Vienan Karjalan Suojärven ja kuoli 17. kesäkuuta 1993 Petroskoissa. Hänen Petroskoissa asuva poikansa **Reino Rugojev** on käynyt viime aikoina Vienan suunnalla työmatkoilla Kostamuksessa ja Vuokkiniemessä, mutta isänsä synnyinpaikkaa hän ei ole ehtinyt käydä katsomassa.

– Viime aikojen käynnit siellä ovat olleet kiireisiä työmatkoja eikä niiden aikana ehdi millään mennä sinne, minne itse haluaisi, hän naurahtaa.

Viime vuonna pyöreät 50 vuotta täyttänyt Reino Rugojev työskentelee toimittajana Karjalan televisiossa. Hän on tehnyt toimittajan töitä lähes 30 vuotta. Työhön kuuluu koko Karjalan asioiden seuraaminen. Rugojev muistelee käyneensä isänsä synnyinseuduilla säännöllisesti vuoteen 1991 tai 1992 asti. Isän kuoltua vierailut lopahitivat.

– Ensimmäinen kerta oli vuonna 1979 ja sen jälkeen kävimme joka kesä. Isäni

esitteli minulle kotitalonsa piipun ja sen ympärillä kasvaneet koivut, jotka ovat kai säilyneet tähän päivään asti. Pitäisi vielä joskus käydä katsomassa se paikka, hän suunnittelee.

Reino Rugojev kertoo olleensa isänsä illatahti. Isällä oli kolme lasta, poika ja tytär ensimmäisestä avioliitosta ja hän toisesta. Veli on jo edesmennyt, **Nina**-sisko asuu Helsingissä, mutta on esimerkiksi selvittelyt isän arkistoja.

Reino muistaa Jaakko Rugojevin ensisijaisesti isänä, mutta tuntee varsin hyvin myös hänen ansionsa kirjailijana ja yhteiskuntavaikuttajana.

Jaakko Rugojev kävi lapsena koulua Uhtualla ja opiskeli Petroskoin opettajakorkeakoulussa vuosina 1936–1939. Opettajakorkeakoulusta valmistuttuaan hän opetti suomen kieltä ja kirjallisuutta entisessä omassa koulussaan Uhtualla. Sota-aikana vuonna 1941 hän liittyi hävittäjäpataljoonaan, joka liitettiin partisaaniosaston yhteyteen. Hän haavoittui kaksi kertaa, ensimmäisen kerran kesällä 1942.

– Kukaan ei halunnut sotaa, mutta pakko oli mennä. Isä kävi kaksi sotaa. Vaikka Neuvostoliitto ja Suomi olivat kuin vi-

Jaakko Rugojev kuunteli tarkalla korvalla pienten

hollisia, se kaikki riippui vallanpitäjistä, ei tavallisesta kansasta. Isä ei kertonut sota-vuosista myöhemmin juuri mitään. Partisaanit ja muut eivät halunneet muistella sota-aikoja muuten kuin ehkä omassa porukassaan.

Rugojevin suhteet Suomeen olivat myöhemmin erinomaiset. Hän oli Suomessa jo 1940-luvulla valvontakomission tulkkina. Reino Rugojev muistaa isänsä käyneen 1970–1980-luvuilla Suomessa usein.

kylien mummojen kuulumisia. Kotiseudullaan Kalevalan piirissä ja Uhtualla hän tunsi kaikki.

Vuonna 1980 hän vietti Suomessa peräti kaksi kuukautta matkustaen ympäri maata Kainuuta ja Helsinkiä myöten. Hän veti luentosarjan, josta on muistoina useita suomalaisten lehtien julkaisemia myönteisiä artikkeleita.

– Venäläisvihaa tai suomalaisvihaa ei enää ollut.

Muistona on myös vuosina 1990–1991 toteutettu sotakirjahanke *Korpisotaa Vietnan selkosissa*. Teos syntyi Rugojevin ja suomalaisen sotakirjailijan **Eino Pietolan**

yhteistyönä. Molemmat olivat osallistuneet sotaan oman maansa joukoissa.

– Isäni sanoi joskus leikkisästi, että ehkä se oli juuri Pietola, joka hänet haavoitti. Isäni mielestä sota-aika oli kuitenkin toista, mennyttä aikaa. Huonokin rauha oli hänestä joka tapauksessa parempi hyvää sotaa.

Jaakko Rugojev oli monin tavoin ansiotunut. Hänestä tuli myös Karjalan kirjailijaliiton puheenjohtaja ja Venäjän kirjailijaliiton sihteeri.

Pari kertaa Jaakko Rugojev tuli valituk-

si myös Karjalan korkeimman neuvoston jäseneksi.

Reino Rugojev kertoo hänen käyttäneen vaikutusvaltaista asemaansa Karjalan hyväksi.

– Hän halusi, että suomi ja karjalan kieli säilyvät, että niitä opetettaisiin kouluissa ja yliopistoissa ja että perustettaisiin laulu-, tanssi- ja soittoryhmiä. Hän ponnisteli, että ihmiset, joilla olisi älyä ja kykyä, kirjoittai-

Jaakko Rugojev oli kirjailija, yhteiskunnallinen vaikuttaja ja kansanmies, joka piti yhteyttä karjalaiseen rahvaaseen.

sivat kertomuksia lehtiin omalla kielellään. Tapasin huhtikuussa Kostamuksessa noin 70-vuotiaan **Eino Kirjasen**, joka kertoi isän opettaneen häntä kirjoittamaan runoja, eikä hän opettanut vain yhtä ihmistä.

Jaakko Rugojev tunnetaan sinnikkäänä luontoaktivistinakin. Reino Rugojevin mukaan Jaakko Rugojev piti luontoa ja kansaa yhtenä kokonaisuutena. – Jos luonto hävitetään, kansakin voi hävitä.

– Isä oli Karjalan laittomia suurhakkuita vastaan. Samoin Kostamuksen vuoriteollisuuskombinaatin rakentamisen aikaan piti Kostamusjärvestä tehdä lieteallas, mutta ei siihen patoa.

Ilman patoa liete olisi valunut Kuittijärveen ja muihin vesistöihin aina Vienanmerta myöten. Isän työn ansioista kolme kilometriä pitkä pato rakennettiin ja nimettiin Jaakon padoksi.

– Silloin ei ollut vielä niin tiukkoja ympäristönormeja ja niitä rikottiin. Suojelua ei ymmärretty.

Juminkeko julkaisi Rugojevin viimeisen romaanin *Metsällä korvat, järvellä silmät* postuumisti vuonna 2009. Se oli aiemmin

”Kukaan ei halunnut sotaa, mutta pakko oli mennä. Isä kävi kaksi sotaa. Vaikka Neuvostoliitto ja Suomi olivat kuin vihollisia, se kaikki riippui vallanpitäjistä, ei tavallisesta kansasta.”

julkaistu kertomuksena *Punalippu*-lehdesä, joka on nykyisin *Carelia*.

Jaakko Rugojev kehotti karjalaisia puhumaan omalla kielellään. Omassa perheessään hän puhui joskus venäjää, mutta enimmäkseen suomea. Reinon äiti oli venäjänkielinen.

Kun hän joutui pitkäksi aikaa sairaalaan Reinon ollessa 3–4-vuotias, unohti poika venäjän kokonaan. Pojan hoitajina oli siihen aikaan kaksi inkeriläismummoa, jotka puhuivat suomea.

– Nyt suomella ei valitettavasti ole Petroskoissa enää paljon käyttöä. Karjalan kieli voi kuitenkin säilyä elossa Suomen kautta. Me käytämme toimituksemme sekä suomea että karjalaa, mut-

ta myös vepsää ja lyydiä. Lyydi on vähän vaikeampi, mutta en mitenkään ymmärrä ihmisiä, jotka sanovat, etteivät ymmärrä livvinkarjalaa eli Aunuksen murretta.

Jaakko Rugojev kirjoitti runonsa aina suomeksi ja käytti yhteiskunnallisissa artikkeleissaan suomen ohella venäjää. Muun muassa *Pelto*-runo on kirjoitettu vienankarjalaksi. Isä-Rugojevin suomi oli vahva, koska sitä oli opetettu hänelle Uhtuan kouluinternaatissa. Nykypäivänä vähemmistökielten asema näyttää hälyttävältä.

– Yhä vähemmän opiskelijoita pyrkii suomen, vepsän ja karjalan linjoille. Kielten opetuksen taso on alentunut jonkin verran. Työn löytäminen opintojen jälkeen

Ensisijaisesti hän oli kirjailija ja runoilija

Karjalaisten kerähmön puheenjohtaja **Tatjana Kleerova** muistaa **Jaakko Rugojevin** tinkimättömänä Karjalan ja karjalaisten puolustajana. Molemmat ovat uhtualaislähtöisiä ja vähän samaa sukuakin, sillä Rugojevin isä ja Kleerovan mummon sisar olivat naimisissa keskenään.

– Hän oli suuri hahmo. Kun Jaakko kävi Kalevalassa, hän tunsu jokaisen ihmisen siellä henkilökohtaisesti. Kleerova kertoo.

Rugojevin aikaan Uhtuan keskikoulussa suomen kielen ja kirjallisuuden opettajana ollut **Matti Pirhonen** on muistellut, että vuodet 1932–1937 olivat mainiota aikaa, koska hänen ympärillään oli sellaisia lahjakkaita nuoria kuten **Pekka Perttu**, **Ortjo Stepanov**, **Nikolai Laine**, **Vasili Mäkelä**, **Veikko Pällinen** ja **Jaakko Rugojev**. Opettajalla lienee ollut suuri vaikutus poikiin.

Tatjana Kleerova muistelee olleensa Rugojevin kanssa henkilökohtaisesti keskustelemassa pari–kolme kertaa. Rugojev lähetti myöhemmin yhden kirjoistaan Kleerovalle ja kannusti tätä kulkemaan polkua, jota hän oli pohjustanut. Rugojev antoi myös lukuvinkkejä ja vielä tänäkin päivänä Kleerova pitää pöydällään Rugojevin kirjoja. Valitut runot *Kivenä koskessa* ilmestyi vuonna 2003.

Tatjana Kleerovan mielestä Rugojev oli ensisijaisesti runoilija ja poliitikko vasta toissijaisesti. Tiedetään, että teoksiaan valmistellessaan Rugojev oli yhteyksissä eri ihmisiin ja tapasikin heitä. Kun hän luonnosteli esimerkiksi Neuvosto-Karjalassa vaikuttaneesta suomalaiskommunistista **Edvard Gyllingistä** kertovaa novellia *Kyl-*

vös, oli hän yhteyksissä Gyllingin lapsiin.

Päättäjät luottivat Rugojevin käsityksiin, kun oli ratkaistava kielikysymys eli miten karjala ja suomi oli asemoitava Neuvosto-Karjalassa.

Kirjailija Ortjo Stepanov ja nuori tiedemies **Pekka Zaikov** olivat vastakkaisissa leireissä, mutta Rugojev oli Kleerovan mukaan vakuuttavin kannoissaan. Hänen mielestään karjalaa piti opettaa karjalaislapsille ainakin alkuluokilla, jotta lapsille tulisi vahva kielipohja.

Tatjana Kleerovaa harmittaa hieman,

AILA-LIISA LAURILA

Karjalaisten kerähmön puheenjohtaja Tatjana Kleerova tapasi Jaakko Rugojevin muutamana kerran.

että Rugojevin teoksia on käännetty aika vähän venäjäksi eikä häntä tunneta laajalti. Onneksi tekeillä on nyt Karjalan klassikkojen kokoelma, ja **Robert Kolomainen** on kääntämässä venäjäksi Juminkeon aiemmin kustantamaa teosta *Metsällä korvat, järvellä silmät* (2009).

– Hän oli loistava omalla kielellä ja mielellä kirjoittava kirjailija, jollaista ei toista tule. Hän oli oikein lahjakas, viisas ja pätevä, Kleerova summaa.

AILA-LIISA LAURILA

AILA-LIISA LAURILA

Jaakko Rugojevin "iltatähtenä" syntynyt Reino Rugojev työskentelee tv-toimittajana Karjalan televisiossa.

on vaikeaa. Vaihtoehdot ovat toimittaja, opettaja ja tulkki tai sitten muuttaminen Suomeen.

– Kielipesiä on perustettu, vaikka tuntuu, että sitä toimintaa halutaan jarruttaa. Vieljärvelle perustetusta Karjalan Kielen Kodista näyttää tulleen hyvä kielen opetuksen keskus. Sinne kokoontuu väkeä eri puolilta Karjalaa seminaareihin, konferensseihin ja kilpailuihin. Hyväksi olisi, jos olisi enemmän sellaisia koteja, joissa opetettaisiin karjalaa, suomea ja vepsää.

Kielten säilyminen riippuu meistä ja meitä nuoremmista sukupolvista.

Reino Rugojev aloitti työuransa radiosta, mutta on myös kirjoittanut tekstejä jonkin verran. Isänsä jalanjalkia seuraavaa kirjailijaa hänestä ei ole kuitenkaan tullut.

– En tiedä, onko minulla kykyä sellaiseen kirjoittamiseen. Joskus yritin kirjoittaa jotakin, mutta ei se mennyt edes pöytälaatikkoon vaan roskakoriin. Luultavasti se ehkä jonkin verran onnistuisi.

– Siirryin teeveen puolelle vuonna 1992. Työ on ollut mieluista ja mielenkiintoista. Kansalliskielisessä toimituksessa on ystävällinen ja avulias ilmapiiri. Apua ja neuvoja saa toisilta helposti.

Reino Rugojev aloittaessa Karjalan Radion johtajana oli **Ivan** eli **Jukka Akimov**. Häntä Rugojev pitää vakavana ja arvostettuna miehenä, jota kaikki aikoinaan työpaikalla tottelivat.

AILA-LIISA LAURILA

VIENA SATA VUOTTA SITTEN, OSA 4

Heimosoturit ja valistajat kohtaavat epäilevän kansan

SAMPO-TIETOKANTA

Malmin joukon heimosoureita Uhtualla pitkänäperjantaina 1918.

Suomen senaatin ja Mannerheimin päämajan puheilla Vaasassa oli maaliskuun 1918 alussa karjalaisten edusmiehiä. Karjala piti saada irti Venäjän vallasta ja liittää itsenäiseen Suomeen Vienanmeren rannikolle saakka.

Vienalaisia Vaasassa edustivat Karjalan Sivistysseuran johtomiehet **Aleksei Mitro** ja **Pekka Pankkonen**. He pääsivät 3. maaliskuuta tapaamaan senaattori **Heikki Renvallia**, joka johti Vaasaan siirtyneen senaatin työskentelyä puheenjohtaja **Svinhufvudin** ollessa pakomatalla Helsingistä Tallinnan kautta Saksaan.

Renvall piti tärkeänä Itä-Karjalan liittämistä Suomeen, tarpeen tullen vaikka asevoimin. Hän kertoi yllättyneille karjalaisten edusmiehille, että sotilaallisen retkikunnan lähettämisestä rajan yli oli sovittu edellisenä päivänä everstiluutnantti **Carl Wilhelm Malmin** kanssa. Malm oli otta-

nut tehtäväkseen vapauttaa Karjala Venäjän vallasta ja liittää se itsenäiseen Suomeen Vienanmeren rannikolle saakka.

Rinnan sotilasoperaation valmistelun kanssa käynnistyi valistustyö karjalaisten kääntämiseksi Suomeen liittymisen kannalle. Hankkeen toteuttamiseksi Sortavalassa perustettu Itä-Karjalan Komitea lähetti Vienaan viisi kaksimiehistä ”agitaatioryhmää”; Aleksei Mitro kiersi yhdessä Pekka Pankkosen kanssa Vuokkiniemen ja Uhtuan seudun kyliä, **Timo Manner** ja **Risto Sirkeinen** Akonlahden, Kontokin ja Kenttijärven kyliä, **Probus Rahikainen** ja **Dimitri Arhippainen** liikkuvat Pajanajärvellä ja Jyskyjärvellä, isä ja poika **Paa-vo Ahava** sekä **Iivo Kaukoniemi** kiersivät Pohjois-Vienassa ja Timo Manner Repolan seudulla.

Agitaattorien tehtävä oli vaikea ja aikaan niukalti. Kyläkokouksissa kansaa kiinnos-

tivat enemmän maanjako-, kansanvalistus- ja kulkulaitoskysymykset kuin valtiolliset ratkaisut ja liittyminen Suomeen. Suomessa käynnissä olevasta sisällissodasta oli tihkunut tietoja rajan yli, eikä levottomuuksien haluttu leviävän Vienaan. Toivottiin rauhaa ja omien poikien paluuta kotiin maailmansodan rintamilta. Bolsevikeltakin oli saatu olla rauhassa Karjalan korpikylissä eikä uhkaa koettu siltä suunnalta.

Karjalan valtiollisen aseman osalta oli voimassa Uhtualla tammikuun lopulla tehty päätös tavoitella itsenäistä Karjalaa. Tähän päätökseen kaivattiin muutosta Vaasan senaatissa, jotta voitaisiin perustella sotilasretkikunnan lähettäminen Karjalaa vapauttamaan. Uutta päätöstä lähdettiin hakemaan Uhtualle maaliskuun 17. päiväksi koolle kutsutulta kansalaiskokoukselta.

Kenttijärveltä kotoisin ollut **Matti Väisänen** oli mukana Uhtuan kokouksessa,

jota hän muisteli *Karjalan Heimossa* vuonna 1990. Hänen mukaan kokouksessa ei mainittu sanallakaan lähestymässä olevasta Malmin retkikunnasta.

Väisäsen lailla voi ihmetellä, miksi Itä-Karjalan komitean lähettämät valistajat eivät valmistelleet maaperää heimosotureille, vaikka he olivat tällaisen tehtävän saaneet. Eikö retkikunnan saapumisesta oltu varmoja, vai eikö vastarinnan nousemisen pelossa uskallettu ottaa puheeksi aseistettujen suomalaisten olevan tulossa rajan yli?

Malm joukkoineen lähti liikkeelle Kajaanista 18. maaliskuuta. Raja yllettiin juhla-laisen tunnelman vallitessa Raatteen kylän kohdalla. Rajan takana olivat vastassa ensimmäiset karjalaiskylät, joiden asukkaiden reaktioita odotettiin hienoisella jännityksellä.

Paahkomienvaarassa, Vasovaarassa ja Latvajärvellä tavattiin pelokasta ja epäileväistä väkeä. Kävi ilmi, että vastapropaganda oli kulkenut retkikunnan edellä. Suomesta paenneet punaiset ja Muurmannin radan neuvostot olivat ehtineet levittää sanaa, miten suomalaiset lahtarit yhdessä saksalaisten kanssa olivat tulossa Karjalaa valloittamaan ja ryöstämään karjalaisten viljat.

Vuokkiniemellä vastaanotto oli ystävällinen, mutta varautunut. Osa kyläläisistä suhtautui myötämieleisesti ajatukseen Suomeen liittymisestä, mutta huomattava osa oli epäilevällä kannalla. Malmin toivomaa aseisiin tarttumista ja retkikuntaan liittymistä ei tapahtunut. Sota oli vienyt suuren osan kylän nuorista miehistä, eikä loppuja haluttu päästää uudelle epävarmalle sotaretkelle.

Viittaus saksalaisten osuuteen Vienan valloituksessa oli tehokasta vastapropagandaa. Sillä saatiin heimosotureita vastaan erityisesti kylien nuoret miehet, jotka olivat vuosia taistelleet keskusvaltoja vastaan Galitsian vuorilta Romanian soille.

Monet näistä miehistä olivat maailmansodan rintamalla tutustuneet sosialistiseen aatemaailmaan ja omaksuneet käsityksen myös pieniin kansoihin ulottuvasta kansallisesta itsemääräämisoikeudesta. He kannattivat itsenäistä Karjalaa tai vähintäänkin autonomista aluetta sosialistisen Venäjän yhteydessä.

Vastoinikäymisistä huolimatta Malm jatkoi Uhtualle, jonne hän saapui joukkoineen 24. maaliskuuta. Uhtualla jatkettiin valistustyötä kansan kääntämiseksi Suomeen liittymisen kannalle. Pohjana oli viikkoa aikaisemmin järjestetty kansalaiskokous,

Vapunviettoa heimosoturien hallitsemalla Uhtualla keväällä 1918.

jossa Suomeen liittymistä oli kannatettu. Uhtuallekin oli levitetty, edellisessä jutussa mainittua, Murmanskin sotilasneuvoston sotatilan julistusta ja se oli omiaan kääntämään epäroivän kansan mieltä jälleen toiseen suuntaan.

Viimeistään Uhtualla kävi Malmille ja retkikunnan muulle päällystölle selväksi, että Vienan kansa ei ollut ottamassa suomalaisia vastaan vapauttajina, vaan heidän perimmäisiä tarkoituksiaan epäillen. Malm purki pettymystään Mannerheimille 31. maaliskuuta lähettämässään raportissa. Malm kohdisti ankarat moitteet Suomeen asettuneiden karjalaisten edusmiesten vääriin käsityksiin rajan takana vallinneista mielialoista. Malm kirjoitti Mannerheimille:

”Minua ihmetyttää, että ne miehet, jotka ovat syntyneet Venäjän Karjalassa, siitä huolimatta, että he ovat asuneet suuren osan elämästään Suomessa ja jotka minä tapasin Sortavalassa ja Vaasassa, niin vähän tuntevat omaa kansaansa kuin nyt on osoittautunut.”

Uhtualaiset osallistuivat maaliskuun 1918 lopulla myös neuvostovaltaa Karjalaan puuhanneisiin kokouksiin. Maaliskuun 23. päivänä järjestettiin Vienan Kemissä kihlakunnan työläis-, talonpoikais- ja sotilasneuvostojen kokous. Kokoukseen saapui 60 edustajaa, joista 25 oli karjalaiskyläen edustajia.

Sosialistivallankumouksellisten johtama Kemien neuvosto oli onnistunut sinnittelemään vallassa bolsevikkien painostuksen alla, mutta nyt oli enemmistö bolsevikeilla. Kemien neuvoston kokoonpano uusittiin ja se päätti saman tien ottaa hallintaansa myös ympäröivän kihlakunnan.

Karjalaiset vastustivat bolsevikkien suunnitelmaa ulottaa neuvostovalta Vienan kyliin, mutta jäivät vähemmistöön. Ongelmana oli erityisesti bolsevikkien suhtautuminen karjalaisille tärkeään maanomistuskysymykseen; bolsevikit ajoivat maanomistuksen kollektivisointia, kun taas karjalaiset kannattivat SR-puolueen ajamaa maan jakamista talonpojille.

Kemin kokous päätti myös kieltää karjalan kielen virallisen aseman ja valtion maiden vapaan käytön. Neuvostojen kokouksen päätöksiin pettyneet uhtualaisedustajat kertoivat Malmille Kemien porvarien odottavan kärsimättöminä Suomen valkoisten tuloa.

Vastoinikäymisistä huolimatta ja Kemistä tulleiden viestien rohkaisemana päätti Malm kiirehtiä eteenpäin kohti varsinaista tavoitettaan Muurmannin rataa. Huhtikuun 1. päivänä hän komensi joukkonsa Vienan Kemiä kohti. Kelirikko painoi jo päälle ja hiihtokeli oli huono, mutta Kemien laitamille päästiin ja 10. huhtikuuta Malm komensi joukkonsa hyökkäykseen.

Nolosti päättyneen hyökkäyksen jälkeen oli Malmin joukkoineen paettava ja lähdeittävä taivaltamaan sulaneiden hankien läpi kohti Uhtuaa. Siellä heimosoturit saivat viettää varsin leppoisan kevään ja alkukesän, kunnes tilanne muuttui elokuun alkupuolella. Siitä kerromme seuraavissa numeroissa.

PEKKA VAARA

Korjaus edelliseen osaan: Oikolukuvaiheessa oli heimosoturien johtajan eversti Malmin etunimeksi tullut Sulo. Kelpo everstin nimi oli Carl Wilhelm, hänen isoisänsä, Runebergin ylistämän Koljonvirran sankarin mukaan.

KIRJALLISUUS

Meteorologin pää upeasti pilvissä

Seija Paasonen: Taiteilijoiden taivaat meteorologin silmin.

Maahenki, 2018, 180 sivua, n. 30 euroa.

Yleisradion päämeteorologi **Seija Paasonen** julkaisi toukokuussa kiinnostavan kirjan *Taiteilijoiden taivaat*, joka esittelee taidehistorian tunnettuja ja vähän tuntemattomampiakin teoksia säätielilijän silmin.

Teos ei ole oikeastaan mitenkään karjalainen julkaisu, mutta se käsittelee muutamia karjalaista maisemaa kuvaavia teoksia. Kaiken kaikkiaan Paasonen kirjan hurmaavin piirre on, että se kokoaa yhteen joukon upeita maisemateoksia, joissa sääilmiöt ja etenkin pilvet ovat keskeistä nähtävää. Sääilmiöt ovat aina kiinnostaneet ihmisiä ja siksi tämäkin analyysi kiehtoo.

Eero Järnefeltin tunnetuimpia töitä ovat maalaukset Pohjois-Karjalan jyhkeistä Kolin maisemista, ja sellaisia teoksessa on julkaistu peräti kolme hyvinkin erilaista. Yhdessä Pielisen pintaa peittävät paksut harmaat pilvet, toisessa näyttää ryöppyävän syksyn ensimmäinen lumikuuro ja kolmannessa komeilee kookas kumpupilvi. Paasonen kertoo tekstissä, että hänen tutkimusaineistossaan oli kaikkiaan kolmisenkymmentä Järnefeltin Koli-teosta.

Kuvia katsellessa tuntuu, että useimmat taiteilijoista ovat seisleet melkoisissa sateissa ja myrskyissä ikuistamassa luon-

MAAHENKI

Fanny Churberg oli elinaikanaan 1800-luvulla aliarvostettu taiteilija. Hän maalasi vuonna 1874 teoksen Lähestyvä rajuilma, jossa meteorologi Paasonen näkee vaahtopäät nostattavan vyörypilven.

nonilmiöitä valkokankaalle. Sellainen esimerkki on **Fanny Churbergin** *Lähestyvä rajuilma* (1874).

Paasonen näkee maalauksessa vyörypilven, joka on voimakkaalla tuulellaan nostanut vaahtopäät järvelle.

Paasonen on tutkinut kaikkiaan 1 863 taideteosta. Kirjaan valikoituneet teokset hän jaottelee erilaisten otsikoiden alle erilaisten sääilmiöiden mukaan. On tähtiä, revontulia, pilvitorneja, poutaa, ukkosta, salamaa, sadetta, myrskyjä, pakkasta, lunta, merta ja metsää.

Kaikki taiteilijat eivät ole suomalaisia. Kirjoittaja on kolunnut museoita Pietaria, Tukholmaa ja Pariisia myöten. Jos jokin hiukan häiritsee, niin se, että esimerkiksi joidenkin venäläisten maalausten nimet

on merkitty kirjaan englanniksi. Yhtä hyvin ne olisi voinut suomentaa, koska alun perin ne varmasti ovat olleet venäjäksi.

Yksi esimerkiksi on merimaisemistaan kuuluisan **Ivan Aivazovskin** teos *The Wave* eli suomeksi *Aalto*.

Teos kertoo huikealla tavalla tekijänsä rakkaudesta taiteeseen ja tieteen ilmatieteen ammattilaisen harjaantuneesta silmästä, joka näkee kuvataiteen oman erikoisosaamisensa kautta.

Toivottavasti taidemuseoissakin nähtäisiin nykyistä enemmän tästä näkökulmasta koottuja teemoitettuja taidenäyttelyitä. Se avaisi yleisön silmät näkemään taiteen uudella tavalla.

AILA-LIISA LAURILA

J. H. Erkon tie kulki Hämeestä Karjalaan

Sydämeen luettavaksi - J. H. Erkon elämäkerta

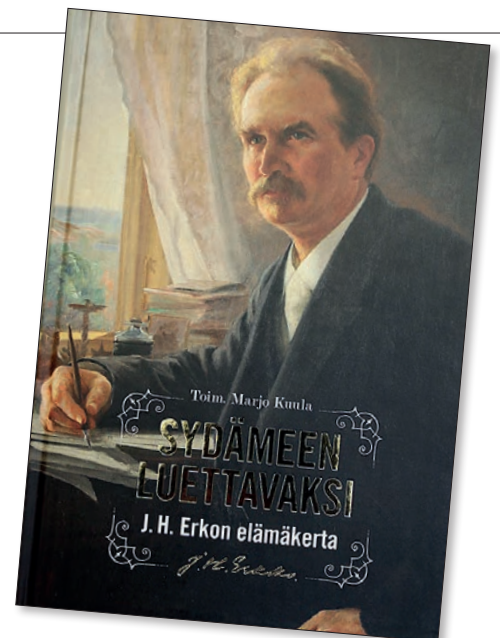
Toim. Marjo Kuula.

Tuusulan Museo, Grano, Helsinki 2018, 360 sivua, n. 38 euroa.

Tuusulan museo julkaisi huhtikuussa runsaasti kuvitetun elämäkerran runoilija **Juhana Henrik Erkosta**, joka eli vuosina

1849–1906. Erkon elämä ajoittui vuosiin, jotka merkitsivät suomalaisuuden syntyä ja kansakunnan taistelua oman identiteetin ja kansallisen olemassaolon oikeudesta.

Taidehistorioitsija **Marjo Kuulan** toimittaman teoksen myötä voi seurata J. H. Erkon elämää, tuotantoa ja merkitystä. Kun Erkkö valmistui opettajaksi, hän sai ammentaa virikkeitä **Minna Canthin**, **Juhana Ahon** ja muiden suomeksi kirjoittavien

Kirjansa kannessa Seija Paasonen katselee pilviin. Taustalla näkyy Eero Järnefeltin Koli-aiheisia maalauksia.

kirjailijoiden teoksista. Vaikka J. H. Erkko oli syntyperältään hämäläinen, liittyy tärkeä osa hänen toimintaansa Karjalaan, ennen muuta Viipuriin ja Viipurin lääniin.

Tuo maakunta oli liitetty Suomen yhteyteen vuonna 1812, ja näin oli samalla pelastettu suomenkielinen Karjala ja karjalaiset talonpojat maaorjuuden kiroukselta. Opettajana 1880-luvulle asti toimineesta J. H. Erkosta kehittyi vahvasti kantaa ottava lehtimies.

Rokkalan-Kosken tehtaankoulun opettajan toimi oli Erkolle ensikokemus kansansivistyksen saralla. Syksyllä 1873 Erkko valittiin Wilken koulun opettajaksi Viipurissa. Vuonna 1874 Erkko sai saman koulun johtajan viran. Kaikille sen ajan viipu-

rilaisille jäi käsitys, että Erkko oli opettajana tunnollinen ja innostunut. Erkon opettajanura Viipurissa jatkui kymmenen vuoden ajan.

Näytelmäkirjailijana Erkko sai kokea tähtihetkensä, kun hänen näytelmänsä *Pohjolan häät* esitettiin Kansallisteatterin avajaisissa 9.4.1902. On syytä muistaa Erkon ansiokkaat näytelmät *Aino*, *Kullervo* ja *Pohjolan häät*, joista jokainen kuvastaa Suomen taiteen kultakauden alkujuurta, karelianismia.

Erkon varhaiskauden runot ovat juuri niitä hengentuotteita, jotka ovat herkkyydessään ja idealistisuudessaan kestäneet aikojen vaihteluissa. J. H. Erkolle oli tärkeä merkitys yhteistyöllä säveltäjä **Oskar Meri-**

kannon kanssa. Hän pystyi luomaan Erkon runoista todellisia kansanlauluja. Soikoon sydämeen luettavaksi J. H. Erkon sanat Oskar Merikannon yksinlaulussa *Laula tyttö!*:

*Pieni tyttö sinisilmä,
Punaposki ruususuu,
Istu tuohon polvelleni,
siin' on sulle laulupuu.*

*Laula mulle, laula muille,
Maailmalle laulele,
Ettei ennen aikojansa
sydämemme vanhene.*

UNTO MARTIKAINEN

Kaunista Jyskyjärven kylää kohti melotaan leppoisassa kesäsäässä.

Melontaseikkailu Kuitilta Vienanmeren aalloille

Kun kajakkiretken kohteena oli tarunhohtoinen Vienan Karjala, eksoottinen Solovetsk ja laulujen Laatokka, ei suunnitelmissa ollut aivan tavallinen melontakierros. Suomen Retkimelajat ry toteutti haaveen **Johan Holm-**

bergin johdolla, ja retkellä mukana ollut **Tuomo Orpana** kirjoitti mukaansatempaavaan matkakertomuksen.

Retken suunnittelu aloitettiin vuonna 2011 eli vuosi ennen starttia melko laajalla taustakartoituksella. Aluksi haasta-

teltiin aikaisempien retkien vetäjiä, jotka olivat käyneet Karjalan tasavallassa. Muuta vaihtoehtoa ei itse asiassa ollut kuin aktiivinen tietojen keruu, sillä projekti starttasi käytännössä nollassa.

Retken johtaja ei ollut aikaisemmin käynyt Karjalassa, ei puhunut venäjää, eikä

PÄIVÄKIRJA

Melontaretki
Karjalan vesillä
heinäkuussa 2012

1. päivä

► Jätämme Uhtuan kiertäen Uurnasaaren. Keski-Kuittijärvi kurottaa selkäänsä kaakkoon, kohti Luusalmea, jonne matkaa on 25 kilometriä. Vedet ovat muokanneet järven poikki kulkevan hiekkaharjun kiertaiseksi salmeksi.

► Ruostunut lossin runko on muistona menneestä tieyhteydestä. Olemme melonneet neljä tuntia tauotta, pidämme ruokatauon. Rannat ovat autioita, asutuksesta ei ole merkkejä. Lintuja ei näy eikä ääniä kuulu.

► Melomme pari tuntia, kunnes löydämme pienen saaren, joka kelpaa yöpaikaksi.

2. päivä

► Melomme ilman maataukoja Kuittijärven päähän. Joki tekee mutkan ja paljastaa salaisuutensa. Eteemme levittäytyy voimalaitos, jonka leveä patomuuri sulkee joen.

► Pari sataa metriä ennen veden imuaukkoja on rantautumiseen sopiva penkka ja vanha, nyt suljettu tukkien uittoränni. Voimalaitoksen lähellä veden imu on voimakas. Löydämme polun, joka vie laitoksen alapuoliseen rantaan.

► Onneksi meillä on mukana kolmet kajakkikärryt (kaikilla Ääniselle aikovilla on kärryt, mutta osa on jätetty Igorin autoon). Saamme kajakit voimalaitoksen ohi. Voimalaitos on nimeltään Kintismä. Se on rakennettu ilmeisesti vuonna 1956.

3. päivä

► Retken rytmiin alkaa tottua. Lähestymme Jyskyjärveä. Raitilla liikkuu ihmisiä, taloista tulevat uteliaimmat emännät laiturille pyykkää pesemään. Vetäisemme kajakit rantaruohikkoon, irrottelemme aukkopeitteet ja liivit sekä siistiydymme kauppa- ja kyläkiekosta varten. Paikalliskaupasta, oikeastaan kioskista, teemme ostoksia.

► Jyskyjärvi jää taakse, kun puikahdamme Kemijoelle ja alitamme Uhtua-Kostamus-tien sillan. Seuraava silta onkin sitten yli sadan kilometrin päässä Vääräkosken voimalaitoksella. Sillan kohdalla on aikamoinen virta, mutta selvitämme sen pääuomaa pitkin. Alamme tottua virta- ja koskipaikkoihin, itseluottamuksemme lisääntyy. Kuulemme edestä voimakasta ärjyntää. Rantaudumme tutkimaan tilannetta.

► Edessä on aika vaikuttava koski, virta on vuolas, väylä kivikkoinen, eikä suoraa laskettavaa linjaa voi havaita. Alempana

hänellä ollut tuttuja tai sukulaisia rajan toisella puolen eikä paikallisten olosuhteiden tuntemusta. Hän oli kyllä toiminut yli 15 vuotta aktiivisena retkenvetäjänä Merimelojat ry:ssä. Ensimmäiset kuukaudet menivätkin siihen, että hän haastatteli Karjalassa käyneitä ja kokosi tausta-aineistoa eri lähteistä.

Vähitellen valkeni, että alkuperäiset reititahmotelmat olivat aivan liian kunnianhimoisia ja Laatokka päätettiin unohtaa. Lopulta suunnitelmaksi muodostui tehdä Karjalan tasavaltaan kolmen viikon melontaretki, joka jaetaan kahteen puolentoista viikon etappiin.

Retken pääkohteiksi valittiin neliosainen reitti: 1. Vienan Karjalan runokylät Uh-

tua sekä Jyskyjärvi – Paanajärvi. 2. Vienan Kemin saaristo, Valkoinen meri ja Solovetskin saaristo ja 3. Stalinin kanavan (Belomorsko – Baltijski kanal) eteläosa, Sekehe – Povenssa väli sekä 4. Povenssanlahti – Äänisen pohjoisosa – Kižin museosaari.

Matka vesitse Kuittijärveä ja Kemijokea pitkin Uhtualta Paanajärvelle on noin 140 kilometriä. Siihen varattiin alustavasti neljä melontapäivää. Solovetskin melontaretkeä varten suunniteltiin kuusi päivää siten, että kaksi melontapäivää Vienan Kemistä Solovetskiin, kaksi turistipäivää paikan päällä ja lopuksi kaksi päivää melomista takaisin mantereelle.

Erittäin suuri hankaluus retkeä valmisteltaessa oli kunnollisten topografis-

Jyskyjärvellä kajakit vedettiin rantaheinikkoon perinteisten paikallisten soutuveneiden viereen.

Alkumatkasta hiekkaiset rantatöyräät tuntuvat parhailta yöpymispaikoilta.

Kanootit jouduttiin vetämään usean kerran maihin rantametsiin.

Karttoja opittiin vähitellen lukemaan uusin silmin.

ten karttojen puuttuminen. Retkeä on erittäin vaikea suunnitella ilman kunnan karttoja. Toki oli tutustuttu Googlen Earthiin ja Mapsiin sekä venäläiseen netissä olevaan karttapaikastoon (<http://afanas.ru.maps>), mutta vielä oli paljon avoimia kysymyksiä.

Emme esimerkiksi etukäteen tienneet Kemijoen koskipaikkoja emmekä niiden voimakkuutta. Ala-Kuittijärven itäosassa sijaitseva voimalaitos tuli meille yllätyksenä. Myös mobiiliverkon kattavuus oli epäselvää. Päästyämme paikan päälle totesimme, että verkko toimii isompien kylien läheisyydessä ja tekstiviestien lähettäminen oli huokeaa.

Alusta asti suunnitelmissa oli, että käytetään paikallisen karjalaisen turismiyrittä-

jän palveluja. Päätettiin jättää omat autot Suomen puolelle ja ottaa Venäjälle mukaan vain kajakit ja kaksi kajakkitraileria. Varsinaiset kuljetukset aiottiin ostaa paikalliselta yrittäjältä. Näin saisimme puolellemme paikallisen ”asioiden junailijan” ja välttyisimme autoihin liittyvältä byrokralialta.

Tämä osoittautui onnistuneeksi ratkaisuksi ja yhteistyökumppanimme **Igor** ja **Alexander Jegorov** (www.voinitsa.ru) olivat luotettavia ja ammattitaitoisia matkajärjestäjiä. He tulivat autoineen hakemaan koko retkikunnan (12 henkilöä) Suomen puolelta Kuhmon Lentuankosken leirintäalueelta. Kajakkikärret kiinnitettiin autoihin ja hurautettiin sitten rajan yli Kostamukseen ja sieltä kuoppaista tietä pitkin Uhtualle, missä Igorin isoäiti **Tamara** emännöi majatalo Rudolfia.

Koska matkamme Venäjällä kesti yli

viikon, joutuimme erikseen rekisteröitymään paikallisten viranomaisten luona. Igor suoritti sen koko retkikunnan puolesta. Samanaikaisesti me muut korjasimme kajakkeja tai kävimme tutustumassa paikallisiin nähtävyyksiin.

Lopulta saimme Uhtualla kajakit vesille. Neljän päivän päästä Kemijoella lähestyessämme Paanajärveä lähetimme vahvistustekstiviestin Igorille. Seuraavana päivänä hän olikin jo autoineen meitä kylässä vastassa. Sieltä matka jatkui sitten Vienan Kemmin satamaan, jossa meitä odotti melontaseikkailu Solovetskiin.

Stalinin kanavan eteläosa oli alustavissa suunnitelmissa, mutta siitä luovuiimme, kun kuulimme sen olevan niin kutsuttu sotilaskohde. Päätimmekin tehdä pidemmän retken Ääniselle.

Etukäteen olimme kovasti olleet huolis-

Säätila on aluksi hyvä, tuuli leutoa, aallokko rauhallinen. Sitten alkaa tihkusade, ja näkyvyys huononee, mutta pian edessä on upea Solovetski.

Vienanmeren matalat rannat ja vuorovesi-ilmio olivat melkoinen haaste matkalaisille.

samme Vienan Kemin ja Solovetskin luostarisaaressa välisestä etapista Vienan merellä. Vienan Kemin edessä on saaristo, mutta saarirykelmän jälkeinen ja Solovetskin välinen avomeriosuus oli kuitenkin noin 25 kilometriä, joten huonolla säällä ylitys ei onnistu. Ylitystä monimutkaistaa vielä vuorovesi ja monet matalikot matkan varrella. Kaikki nämä tekijät yhdessä eli tuuli, vuorovesi ja matalikot voivat tehdä merestä hornan kattilan kovalla kelillä.

Espoon Eskimoilla oli vuotta aikaisemmin ollut Solovetskiin melontaretki, jolla he juuri näiden asioiden kanssa joutuivat kamppailemaan. Sen vuoksi suunnitelmana olikin meloa saarirykelmän uloimmalle saarelle tarkkailemaan, tulisiko sopiva hetki ylitykselle. Huonolla kelillä olisimme kääntyneet takaisin. Meillä oli kuitenkin onni mukana matkassa ja molempiin

suuntiin, sekä ylityksellä Solovetskiin että Solovetskista pääsimme melomaan lähes tyynellä säällä.

Onnistuneen Solovetskin retken jälkeen vuorossa oli käynti Sandarmohin hautakentillä Poventsan taajaman liepeillä. Sinne on haudattu tuhansia Stalinin vainojen uhreja vuosina 1937–1938. Vierailu pisti koko retkikunnan hiljaiseksi. Tämän jälkeen valtaosa kahdeksan henkilöä palasi takaisin Suomeen yhden kajakkikärryn kera. Karjalaan jäi vielä rautainen nelikko Tuomo, Mats, Jaakko ja Johan melomaan viimeistä melontaetappia Äänisellä. Se alkoi Poventsanlahden pohjukasta.

Aikomuksena oli meloa Kizin museosaarelle ja sieltä sitten Kontupohjan lähistölle. Poventsan niemen karttaa tutkiesani olin havainnut, että niemen läpi kulki

virtaus törmää vanhoihin uittorakenteisiin. Ranta on kulkukelvoton. Koskea emme voi laskea, kaluston rikkoutuminen olisi lähes varmaa ja loukkaantuneen kuljettaminen tiettömän taipaleen takaa olisi hankalaa.

► Vedämme kajakit rantaan, kevennämme lasteja ja ryhdymme kantamaan kajakkeja metsän kautta pääkosken alapuolelle. Vesurilla ja kirveellä saamme raivattua kantouran. Päätämme laskea kosken loppuosan, kantomatka olisi toivottoman pitkä. Koski sijaitsee Vanhan ja Uuden Jyskyjärven välissä.

4. päivä

► Iltapäivä on pitkällä, kun saavumme Paanajärvelle. Näkyviin tulee joen yli vedetty voimalinja, joka johtaa kukkulalla sijaitsevaan Uuteen Paanajärveen. Sen kohdalla toimii kaapelilossi, dieselkone puksuttaa rantavajassa. Ovelta kurkkii lossivahti sääntäen lossin vauhtia sen läheisyydessä laituria.

► Paanajärven kylä on puolitoista kilometriä uuden alapuolella. Harmaat talot nousevat loivaan rinteeseen, jonka päällä, talojen taustana on tumma, korkea kuusikko, perinteinen uhrilehdon paikka. Kylässä on viitisenkymmentä asumusta, joelle päin harmaita, mutta ylempänä joissakin on käytetty värikkäitä maaleja.

5. päivä

► Keinottelemme vetoautot trailereineen yksi kerrallaan lossilla joen yli. Uhtua-Kemi-päätien saavutamme 20 kilometrin möykkyisen ajon jälkeen. Igor käyttää kevyempää kaasujalkaa, kajakkimme säästävät murjomiselta.

► Kemin kaupunki tuottaa pettymyksen. Jotain isoa ja komeaa odottaa, kun saapuu meren rannalle, kuuluisan Muurmannin radan tuntumaan. Jatkamme pysähtymättä kohti satamaa, suomalaiselta nimeltään Papinsaarta, neuvostoajan nimi on Rabotsheostrovsk, Työläissaari.

► Autot ja trailerit siirretään hotelliin yhteydessä olevalle vartioidulle parkkipaikalle. Alkaa kajakkien pakkaus merimatkaa varten. Olemme varanneet luostariretkeen aikaa viikon, neljä päivää ylityksiin ja kolme päivää luostarisaaarelle. Aikataulussa on varapäiviä.

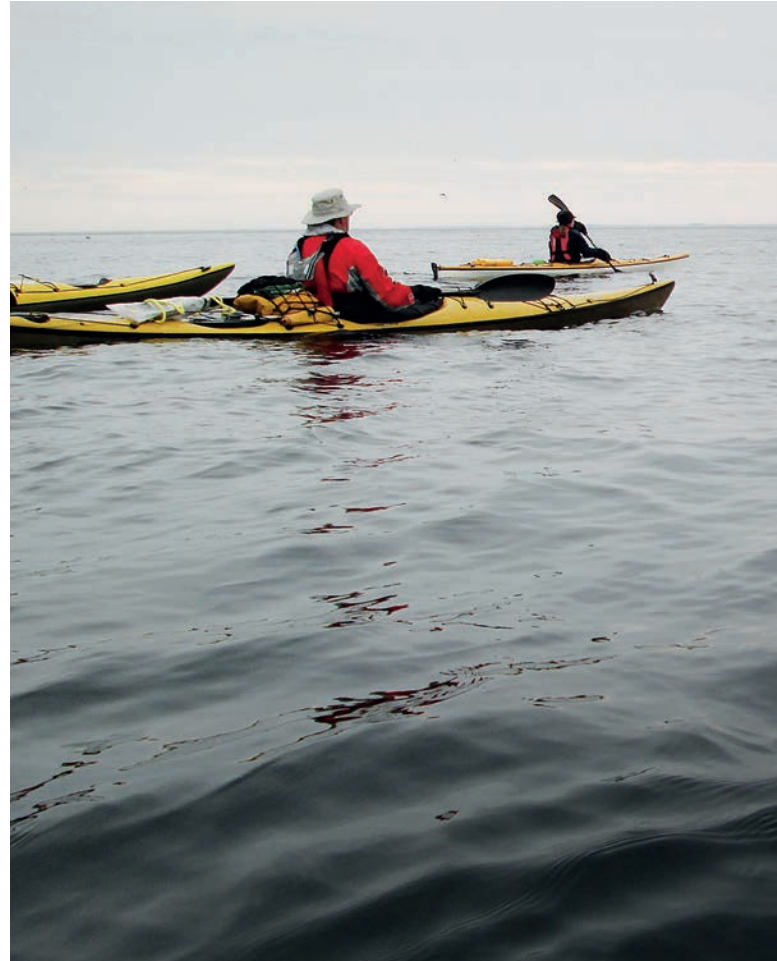
► Rannat ovat matalia ja kivisiä, kuin Merenkurkun maannousema-alueella. Suuntaamme itä-kaakkoon kierrellen pieniä saaria ja matalikkoja. Kohtalaisen voimakas vastatuuli hidastaa menoamme. Kohteeseemme Kusov-saarille on matkaa lähtörannasta noin 20 kilometriä. Muutaman kilometrin päässä rannasta matalikot loppuvat ja saaret suurenevät.

► Uloimmat ovat kuin pieniä kallioisia tuntureita kurottaen jäkäläisiä lakiaan saatan metriin. Ne ovat ikivanhan karjalaisen poimuvuoriston viimeisiä jäänteitä. Noin kymmenen kilometrin melonnan jälkeen saamme tuntuman vuorovesivirtauksiin,

Matkan loppupäässä Karjalan maisemat alkoivat tuntua jo tuntuilta.

Ryhmitymme avomeren ylitystä varten muotoon: Harri on keulassa ja Marjo, kolmantena Tuomo ja kaksikolla Johan sekä Mara.

Vierailu Sandarmohin kalmistossa Poventsan liepeillä oli pyssyttävä kokemus melontaretkeiläisille.

rinnatusten ryhmä pitkulaisia järviä ja että myös järveltä toiselle pääsi pieniä puroja pitkin ja että eräs järvistä tuli lähelle Poventsanniemen eteläosaa, jossa tie sivusi järven pohjukkaa ja jatkoi eteenpäin kohti Velikaja Gubaa eli Suurlahden kylää. Tältä asiat näyttivät kartalla, mutta todellisuus olikin jotain muuta.

Alkuperäinen suunnitelma oli kiinnittää kajakkipyörät kajakin ”mahan” alle ja vetää alukset tätä isoa valtatieta pitkin Velikaja Gubaan. Illansuussa Äänisretken toisen päivän ehtoonä pääsimme kyllä järven pohjukkaan, mutta asfaltoidusta valtatiestä ei ollut tietoaakaan. Linjausta oli muutettu.

Ensin jouduimme runsaan kilometrin vetämään kajakit hiellä ja ahellyksellä pientä ja pehmeää metsätietä pitkin, kunnes saavuimme soratielle. Sieltä oli sitten tuplamatka, kunnes lopulta tulimme valtatielle. Silloin kello läheni jo yhdeksää. Samalla alkoi kova rankkasade. Matka jatkui, muuta vaihtoehtoa ei ollut, ja hiki virtasi ja rankkasade piiskasi meitä, sillä koko taival Suurlahteen oli loivaa ylämäkeä.

Lopulta puolilta öin väsyneinä ja läpimärkinä pääsimme kylään ja menimme ensimmäiseen taloon, jonka ikkunasta näkyi valoa. Tiedustelimme, löytyisikö kylästä majapaikkoja. Talon asukkaat olivat kesävieraita Kostamuksesta ja olivat vuokranneet talon kesäksi. He olivat aluksi varautuneita ja yllättyneitä iltavieraistaan.

Kun selitimme, keitä olimme ja kartoilta näytimme, että olimme tehneet kajakkivaelluksen heidän kotiseudullaan Uhtualta Paanajärvelle ja meloneet Solovetskiin ja takaisin... silloin muuttui asenne. Saimme kokea suurenmoisen venäläisen vieraanvaraisuuden. Sitä ennen tulkkimme Tuomo oli paikallisen isäntämiehen kanssa häipynyt tiedustelemaan kylän mökkimajoitusmahdollisuuksia.

Meidät kutsuttiin ulkoa sateesta sisälle taloon, saimme kuumaa teetä, maukasta iltapalaa ja vielä vähän väkevämpää. Häpesin läpimärkiä vaatteitani ja varusteitani ja lattialle ilmaantuneita lätäköitä, mutta talon isännän tarjoamat väkevät kyytipojat maistuivat ja mielialat muuttuivat hilpeiksi. Lopulta Tuomo palasi tiedusteluretkeltään, liittyi seurueeseen ja hänen

laulamansa katkelmat *Boris Godunovista* saivat hyvän vastaanoton ja kohottivat tunnelmaa entisestään.

Aamuyöllä, kun sitten lopulta läksimme kohti majapaikkaamme, saimme vielä talon isännältä matkaevääksi pienen pullon. Venäläinen vieraanvaraisuus on todellakin jotain suurenmoista.

Seuraavana päivänä matka jatkui myöhään iltapäivällä, ja Kizhin museo- ja kirkkosaarelle saavuimme vasta puolilta öin. Leiriydyimme heinikkoon. Heti aamulla herättyämme ja tultuamme ulos teltoista havaitsimme, että heinikossa oli muutaakin elämää. Nurmikentillä viihtyivät myös sammakot ja niitä pyydystävät kyykäärmeet. Mutta hyvin meidän rauhanomainen rinnakkaiselomme käärmeiden kanssa sujui, ja vietimme mielenkiintoisen päivän tutustuen Kizhin saareen ja sen kirkkoihin.

Kokemukset ja elämykset näiden kolmen viikon aikana Karjalan tasavallassa olivat hyvin moninaiset. Meille oli uutta, että asutus oli niin keskittynyttä, kylät olivat isoja, mutta jo muutaman kilometrin päässä niiden ulkopuolella alkoi käytännössä

vastuullaan suunta, vierellään Laura vastuullaan nopeus, seuraavana parina Lennart

erämaa, esimerkiksi Uhtuan ja Jyskyjärven välillä Kuittijärven rannoilla näkyi vain muutama mökki.

Vanhat karjalaiskylät olivat hyvin viehättäviä, mutta sen sijaan uudemmassa rakentamisessa näkyi pysähtyneisyyden aika ja sosialistisen realismin rappio. Kyllissä pääsääntöisesti vain iäkäs sukupolvi puhui suomea tai karjalaa, nuori sukupolvi oli jo venäläistynyt.

Oli todellinen ilo silmälle nähdä paikallisten viljelypalstoja ja puutarhoja, mutta valitettavasti lähes kaikki pellot olivat kesannolla, vain Aunuksen ympärillä näkyivät pellot olevan maanviljelyskäytössä. Myös metsät näyttivät pääsääntöisesti täysin hoitamattomilta. Elintaso Karjalan tasavallassa oli kyllä vaatimaton ja valitettavasti alkoholismien vitsaukset olivat useissa kylissä selkeästi näkyvillä.

Vesillä ei juuri näkynyt veneilijöitä, mutta tapasimme muutaman paikallisen retkeilijän, jotka liikkuvat trimaraanipurjehtijalla. Näimme myös yhden kanoottiseurueen. Paikallisten retkirituaaliin näyttää kuuluvan, että aina ennen päivän etappia otetaan reippaat ryypyt

ja vasta sitten lähdetään vesille. Ehkä parasta koko Karjalan retken aikana olivat kuitenkin tapaamamme ihmiset. Ystävyyttä ja vieraanvaraisuutta olivat suurta ja suhtautuminen meihin hyvin positiivista.

Tahdon esittää kiitokseni erityisesti **Leo Ronkoselle** Espoon Eskimoista ja **Pekka Kuhalle** Marjaniemen Melojista, joiden apu oli suurta. Internetin lähteistä parhaaksi osoittautuivat toisaalta Uhtua-seuran sivut (<https://uhtua.info>) ja toisaalta Juminkeon kooste Karjalan runokylistä (<http://www.juminkeko.fi/viena/>). Lisäksi suosittelen lämpimästi **Olli Kuusiston** kirjaa *Kajakilla Karjalassa, I. K. Inhan ja Elias Lönnrotin jalanjäljissä Laatokan ja Vienan vesillä*, joka antoi hyvän lukuelämyksen.

JOHAN HOLMBERG
SUOMEN RETKIMELOJAT

Melontaretken osallistujat 2.-13.7.2012: Mara, Marjo, Laura, Harri, Tuomo, Tuula, Anders, Christina, Johan, Jaakko, Lennart, Mats sekä kuljettajamme Alexander ja Igor.

imu tarttuu kajakkiin ja alkaa vetää sitä kahden saaren väliseen salmeen. Pelästyneinä rantaudumme ja nousemme kukkuralle tutkimaan vesiä.

6. päivä

► Valitsimme Harrin pääsuunnistajaksi. Hän on koodannut reitin gps-laitteeseen, joten pystymme seuraamaan nopeutta, suuntaa ja sortumaa suoralta reitiltä. Tähtäämme Solovetskin luostarin suunnasta hieman oikealle Jänissaareen. Etäisyys saareen on noin 25 kilometriä, siitä luostarille on matkaa vielä kymmenen kilometriä.

► Ryhmitymme ylitystä varten muotoon: Harri keulassa vastuullaan suunta, vierellä Laura vastuullaan nopeus, seuraavana parina Lennart ja Marjo, kolmantena Tuomo ja kaksikolla Johan sekä Mara. Säätila on aluksi hyvä, tuuli leutoa, aallokko rauhallinen. Sitten alkaa tiikusade, ja näkyvyys huononee.

► Väylän ainoa majakka katoaa sumuun. Harmaahylje sattuu reitillemme. Pää pilkahtaa vähän väliä pintaan eri puolilta muodostelmaamme, uteliaat silmät arvioivat etenemistämme katsellen meitä sukulaissieluja, vanhoja poikia viiksekkäitä.

► Emme pysähdy tutkimaan Jänissaaren kuuluja jatulintharhoja, vaan jatkamme tiikusateessa kohti Solovetskia. Parin tunnin jälkeen kajakit nostetaan luostarin pääportin edustalle rantanurmikolle. Saamme luvan vallata leiriksemme noin puoli kilometriä etelään kurottuvan niemen.

Paluupäivä

► Tilaamme Igorin sukulaisten kautta tietoja Venäjän sääpalvelusta ja Suomesta, jossa ystävämme seuraavat Norjan hyvää, Vienan alueen kattavaa sääpalvelua. Vertailemme tietoja, ja kun ne näyttävät samansuuntaisilta, uskallamme luottaa niihin.

► Suuntaamme Nemetski Kusoville (Nemetski tarkoittaa saksalaista), jossa on useita suojaisia leiripaikkoja. Saari on suosittu, tuntuu kuin kaikki kemiläiset olisivat läheneet saaristoon lomalle, kaikki rantapaikat on varattu. Siirrymme Russki Kusovin puolelle. Väliä oikaisemme hyvin matalien alueiden kautta. Pohjakosketuksia tulee.

► Vihdoin satama tulee näkyviin ja pääsemme rantaan. Vaihdamme ylle kuivempia vaatteita ja oikaisemme hotellin respaan kyselemään majoitusta.

Loppumatka

► Ääniselle jatkaa neljä melojaa: Johan, Jaakko, Mats ja Tuomo. Miehet pakkaavat kajakkinsa pienempään traileriin, jota Igor autollaan vetää. Toinen kuljetus lähtee suoraan kohti Vartiuksen raja-asemaa.

► Pienen jatkoporukamme oli tarkoitus meloa Ääniselle Stalinin kanavan kautta, mutta alamme uskoa, että ilman ennakoitua hankittua lupaa kanavalle ei ole asiaa.

TUOMO ORPANA

UUTISET

Runosävelin kohti Karjalaa

Arkkipiispa Leon neljä runoa, jotka **Eila Pöllänen** oli säveltänyt, kuultiin *Sydämesäni kukkii Karjala* -konsertissa 26. toukuuta Helsingin Myllypuron ortodoksisessa kappelissa. Kesäkuun alussa 70 vuotta täyttänyt arkkipiispa Leo on julkaissut useita runokirjoja ja Karjalan Kielen Seuran puheenjohtajana hän on aktiivisesti puolustanut karjalan kielen asemaa.

Helsingin ortodoksisen kirkon Myllypuron kappelissa tehtiin musiikillinen matka Karjalaan **Elin** ja Eila Pölläsen sekä **Hannu Musakan** opastuksella. *Sydämesäni kukkii Karjala* -konsertissa kuultiin viisitoista Karjala-aiheista laulua, osa karjalankielellä laulettuna. Laulujen sanoittajina arkkipiispa Leon ohella olivat muun muassa kirjailija **Eeva Kilpi** ja **Aili Runne**. Eila Pöllänen oli säveltänyt konsertin lauluista seitsemän.

Ruotsissa asuvat Elin ja Eila Pöllänen ovat tytär ja äiti. Elin soittaa viulua, kitaraa ja pianoa sekä laulaa, säveltää ja sanoittaa. Hänen ensimmäinen oma EP-levynsä ilmestyy kesän aikana. Eila on opiskellut soittamista ja laulua muun muassa Sibelius-Akatemiassa sekä Itävallan ja Ruotsin musiikkiakatemoissa. Äiti ja tytär ovat jul-

kaisseet useita karjalankielisiin teksteihin sävellettyjä cd-levyjä.

Baritoni Hannu Musakka on opiskellut yksinlaulua. Lappeenrannassa syntynyt Musakka kutsuu itseään ”laulaja- ja runoilijapojaksi Karjalasta”.

Konsertin järjestivät Karjan Kielen Seura, Helsingin Ortodoksinen Seurakunta ja Myllypuron Aleksanteri Syväriläisen kappeli.

ISMO ALHONIEMI
Teksti ja kuvat

Eila ja Elin Pöllänen ovat esittäneet Karjala-aiheisia ja karjalankielisiä lauluja Ruotsissa, Suomessa, Venäjällä ja Norjassa.

Hannu Musakka esiintyy ahkerasti eri tilaisuuksissa esittäen muun muassa Karjala-aiheisia lauluja.

Arkkipiispa Leolla sekä Eila ja Elin Pölläsellä oli hauska keskusteluhetki konsertin jälkeen. Konsertissa kuultiin neljä arkkipiispan kirjoittamaa runoa, joihin Eila Pöllänen oli tehnyt musiikin.

Israelissa asuva kristitty arabi Kamil Dow vieraili ensi kerran Juminkeossa pari vuotta sitten ja tutustui Kalevalaan sekä siitä eri puolilla maailmaan tehtyihin kuvituksiin. Nyt on esillä hänen omaa Kalevala-taidettaan.

Juminkeko esittelee uuden tavan nähdä Kalevala

Aivan uudenvuoden näkemys Kalevalasta on esillä Juminkeossa kesän ajan. Palestiinalainen taiteilija **Kamil Dow** on luonut kalligrafiaan perustuvan kuvituksen kansalliseepoksesta. Näyttely on nähtävissä syyskuun loppupuolelle asti.

Israelissa asuva Kamil Dow vieraili ensi kerran Juminkeossa pari vuotta sitten ja tutustui Kalevalaan sekä siitä eri puolilla maailmaa tehtyihin kuvituksiin. Kun taiteilijan huomattiin innostuvan aiheesta, niin Juminkeko tilasi häneltä täksi kesäksi hänen oman tulkintansa.

Näyttelyyn liittyi paljon odotuksia, kun ilmeni, että taiteilija elää Israelin juutalaisalueella, mutta on itse kristitty arabi. Oli mielenkiintoista nähdä, miten taiteilija liittyy Suomen kansalliseepokseen oman asuinalueensa tutut, mutta keskenään ristiriitaiset kulttuurit, joilla on omat luovuu- den lähteensä, mutta myös rajoituksensa. Taiteilijalle annettiin Kalevalan arabiankielinen käännös alkuevääksi.

Kamil Dow otti Kalevala-kuvituksensa

lähtökohdaksi kalligrafian, mutta on soveltanut sitä luovasti. Hän hyödyntää useita korutekstuureja tyylilajeja, mutta on ottanut sen peruselementiksi myös kuvateoksiinsa. Tuloksena on kiehtovan rikas ja moniulotteinen kuvamaailma, josta jokaisella tutustumiskerralla saa jotain uutta irti.

Palestiinan Kalevala -näyttely on ajan- kohtainen ja humanistinen puheenvuoro Lähi-idän sekavaan ja vaikeaan tilanteeseen. Se kertoo konfliktialueelta löytyvän muunkinlaista ajattelua kuin vihaa ja katkeruutta. Klassikkoeepoksen eri kulttuurit yhdistävä toteutustapa luo tilaa toivoille ja ymmärrykselle. Juminkeko onkin käynnistänyt selvityksen, voisiko näyttely olla esillä myös Palestiinan ja Israelin kriisialueilla viemässä Kalevalan välityksellä rauhan sanomaa kiistelevien osapuolien keskuuteen.

Palestiinan Kalevala on esillä Kuhmon Juminkeossa, Kontionkatu 25, 1. syyskuuta asti maanantaista perjantaihin kello 12–18 ja heinäkuussa joka päivä.

Maikki Spitsynan kirja vuoden parhaaksi

Vienalaisjuurisen *Oma Mua* -lehden toimittajan **Maikki Spitsynan** karjalankielinen kirja *Pajuntaimen* on valittu vuoden parhaaksi lastenkirjaksi Karjalan tasavallassa. Lisäksi se voitti karjalan-, vepsän- ja suomenkielisten kirjojen sarjan.

Viime vuonna Karjalassa julkaistiin yhteensä 16 lastenkirjaa. Kolmasosa vuoden lastenkirjoista julkaistiin Periodika-kustantamossa. Voittoteos on Periodikan kustantama.

Kirja on kaksikielinen, sama teksti on karjalaksi ja venäjäksi. Vienan- kielisen Maikki Spitsynan haaveena on kääntää **Tove Janssonin** muumikirjoja omalle kielelleen.

Petroskoin valtionyliopiston kustantamo voitti kaksi sarjaa. Sen julkaisema *Herbaario*-kirja sai palkinnon parhaasta kuvituksesta ja painoasusta. Siitä tuli vuoden paras oppikirja ja vuoden kirja.

Kaikkiaan 14 kustantamoa ja 27 kustannusyhtiötä osallistui Vuoden kirja -kilpailuun. Kaikki kirjat olivat esillä maaliskuussa näyttelyssä Karjalan Kansallisessa kirjastossa. Kilpailuun hyväksyttiin yhteensä 397 kirjaa. Kustantajat kilpailivat kaikkiaan viidessä sarjassa. Periodika-kustantamo voitti kaksi sarjaa.

Maikki Spitsyna on kerännyt Pajuntaimen-kokoelmaansa yhteensä 70 maailman eri kansojen satua.

UUTISET

Valamon luostari viettää vilkasta matkailukesää

Valamon luostari viettää vilkasta matkailukesää Heinävedellä. Hengellisen ydintänsä ohella Valamo tarjoaa kävijöille monipuolisia kulttuurielämyksiä. Päivittäisten jumalanpalvelusten lisäksi järjestetään useita konsertteja, ja maaliskuussa avattu näyttely on edelleen nähtävänä.

Heinäveden Musiikkipäivät (27.6.–1.7.) tuo Valamoon konserttinsa. Ohjelmassa mm. muistetaan Heinävedeltä lähtöisin olevaa säveltäjä **Otto Kotilaista**, jonka syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 150 vuotta. Lisäksi nähdään mm. Lauluyhtye Valamon Ruusut, pianisti **Rauno Jussila** sekä tenori **Karl-Henrik Wahlfors** seuraan pianisti **Leena Suomela**.

Heinäkuun alussa Valamossa kuullaan tenori **Heikki Hattusen** ja pianisti **Ville Hautakankaan** konsertti. Ohjelmassa on mm. esiintyjien itsensä tilaamia lauluja **Leonid Bashmakovilta** (1927–2016). Bashmakov oli säveltäjä ja kapellimestari, joka on tunnettu taidemusiikin lisäksi ortodoksisen kirkkomusiikin säveltäjänä. Heikki Hattunen on esittänyt monipuolista liedmusiikkia omissa resitaaleissaan ympäri maata jo usean vuoden ajan. **Arkkipiispa Leo** on vihkinnyt Hattusen ortodoksisen kirkon laulajaksi.

Suurimpana näyttelynä luostarissa nähdään maaliskuussa avattu metalli-ikonien ja käsipaikkojen yhteisnäyttely nimellä *Valamon kätköistä – käsipaikkoja ja metalli-ikoneja*. Molemmat kokoelmat sisältävät paljon ennennäkemätöntä materiaalia, vanhimmat metallivaluristit sijoittuvat yli tuhannen vuoden taakse, käsipaikat ovat suurimmalta osin peräisin 1900-luvulta. Näyttely on avoinna 2. syyskuuta asti ma-la klo 10–17, su 12–17.

Muissa näyttelyissä voi tutustua muun muassa luontokuviiin ja maalauksiin sekä pyhiinvaeltajille eri luostareissa valmistettuihin muistoesineisiin yli sadan vuoden ajalta.

Luostarin kesään kuuluvat myös mm. päivittäiset opastuskierrokset, iltaisin tarjolla oleva valamolainen teepöytä sekä risteilyt Juojärvelle luostarin satamasta. Heinäkuussa aukeaa Valamon viihtyisiä viinitupa, jossa voi maistella luostarin omia viinejä ja liköörejä.

Kesätarjontaa rikastavat osaltaan Va-

Yksi ikoninäyttelyn kauneimmista pyhästä kuvista on metalliin valettu Mariaa ja Jeesusta esittävä ikoni.

Käsipaikkaan on kirjottu ristipistoin ruusuja, liljoja, pikkukukkuja, marjoja ja unikkoja. Ruusu on tytön kauneuden, neitsyyden ja nuoruuden symboli. Unikko suojelee perhettä ja kotia. Lilja on hengellisen elämän symboli. Ukraina, 1900-luku.

lamon opiston kurssit, joilla voi opiskella monenlaisia käden-, ajattelun ja sydämen taitoja. Luostarin alueella on myös mahdollista majoittua.

Kalevalaiset riimit kohtaavat uuden Folk-festivaalin

Syyskuun viimeisenä viikonloppuna 28.–29.9. helsinkiläisen Musiikkiteatteri ja Ravintola Kapsäkin täyttää uusi kaupunkitapahtuma, Juuri Nyt Urban Folk Festival. Juuri Nyt Urban Folk Festivalilla kalevalaiset riimit, tarinankeronta, kanteleet ja ikiaikaiset ilmaisutavat kohtaavat elektron, räpin ja ääniteknologian urbaanissa ympäristössä.

Kahden päivän aikana ja yhden katon alla näkökulmia moderniin nykyfolkiin esittelevät kokeellisen indien uranuurtaja Lau NauKvartetti, kansanelektroyhtye Suistamon Sähkö, yhden naisen folkorkesteri ja tuore Emma-voittaja **Maija Kauhanen**, kansanperinnettä beatboxingiin yhdistävä Tuuletar, melodisen folkpopin ja maalailevien äänimaisemien mestariduo **John McGregor & Jarmo Saari**, uusi lauluntekijälupaus **Elsi Sloan** ja harvaksen keikkaileva vokaalikvartetti Äijä.

Osana festivaalia järjestetään myös Lauluntekijäkilpailu, jossa uudet laulukirjoittajakyyvät mittelevät keskenään. Ilmoittautuminen kilpailuun on käynnissä ja finaaliin on yleisöllä vapaa pääsy.

Peppi-kirja ilmestyi livvinkarjalaksi

Karjalankielisistä lastenkirjoista on kova puute. Nyt tuota aukkoa korjaa livvinkarjalaksi käännetty **Astrid Lindgrenin** teos *Peppi Pitkätossu* eli *Peppi Pitkysukku*.

Karjalan Sivistysseuran julkaiseman teoksen ovat kääntäneet **Tamara Ščerbakova** ja **Aleksii Ruuskanen**. Keväällä menehtynyt Ščerbakova ei ehtinyt nähdä viimeistä työtään valmiina.

Alkuperäisteos *Pippi Långstrump* ilmestyi vuonna 1945. Kuten nimen erikielisistä versioista näkee, palauttaa karjalankielinen käännös teoksen nimen alkuperäiseen sukka-muotoonsa suomen tossu-versiosta.

Livvinkarjalankielisen käännöksen kielen on tarkastanut **Natalja Gilojeva**. Teoksessa on 153 tekstisivua, ja kuvitus on teoksen alkuperäinen, **Ingrid Vang Nymanin** laatima.

KUVAT: AILA-LIISA LAURILA

Inkerin evankelisuterilaisen kirkon Harlun seurakunnan kirkkoherra Oleg Menaker ja suomalaisten tulkkina toimiva Klara Kobzareva, joka on seurakuntalainen Pitkärannasta.

Harlun seurakuntalaisille rakennettiin oma kirkko Laskelän taajamaan vuonna 2011. Sisällä on muun muassa keittiö, jossa voi valmistaa ruokaa.

Harlun seurakunta juhli syntymäpäiviä

Karjalan rovastikuntaan kuuluva Harlun seurakunta juhli 10-vuotissyntymäpäiviään huhtikuun lopussa. Jumalanpalvelus ja juhlat pidettiin Laskelässä, jossa seurakunnan kirkko sijaitsee.

Juhlavieraita saapui Pitkärannasta, Sortavalasta ja Suomesta.

Seurakunnan kirkkoherra **Oleg Menaker** kertoi seurakunnan historiasta syntymävaiheita myöten. Hengellisiä kokouksia alettiin Laskelässä pitää vuonna 1995. Vasta vuonna 2008 päätettiin rekisteröidä

itsenäinen Harlun seurakunta. Pian sen jälkeen Laskelään rakennettiin oma kirkko.

Seurakunnalle valittiin nimeksi Harlun sen takia, että samanniminen seurakunta oli paikkakunnalla olemassa aikaisemmin, suomalaisen asutuksen aikaan. Seurakunnalla on edelleen kiinteät ystävyysuhteet Suomeen.

Harlun seurakuntalaisille rakennettiin oma kirkko Laskelän taajamaan vuonna 2011.

Nyt Laskelässä käy jumalanpalveluksissa

lähistöllä sijaitsevien taajamien kuten Hiihdenselän, Impilahden ja Harlun asukkaita. Aktiivisia seurakuntalaisia on joitakin kymmeniä ja heitä kerätään palveluksiin yhteiskuljetuksiin.

Jumalanpalvelusten lisäksi Laskelän kirkossa järjestetään harjoituksia ja oppitunteja lapsille ja yhteisiä teemaseminaareja Pitkärannan, Sortavalan ja Ruskealan seurakuntalaisten kanssa. Myös matkailijaryhmät voivat nauttia kirkossa esimerkiksi lounasta.

Karjalan Kansallisarkisto järjestää juhlaseminaarin

Karjalan tasavallan Kansallisarkisto viettää 100-vuotisjuhliansa syyskuun alussa. Koko vuotta juhlistetaan erilaisin luentosarjoin, näyttelyin ja tilaisuuksin, mutta varsinaiset juhlat pidetään Karjalan musiikkiteatterissa ja seminaari Kansalliskirjaston tiloissa 20.–21. syyskuuta.

Kansallisarkistoa on vuodesta 2010 johtanut livvinkarjalaa äidinkielenään puhuva **Olga Žarinova**, joka on syntynyt Joen kylässä Prääsän piirissä. Varajohtaja on **Irina Petuhova**.

Viime vuosina Kansallisarkisto on luonut yhteistyötä Suomen Kansallisarkiston kanssa.

Documenta Carelica on tietoportaalit, joka mahdollistaa aikaisemmin tutkijoi-

den saavuttamattomissa olleiden Karjalan alueen ja nykyisen Venäjän Karjalan alueen tutkimusaineistojen käytön tieteellisiin ja muihin tutkimustarkoituksiin.

Aineistoja säilytetään Karjalan tasavallan Kansallisarkistossa Petroskoissa ja Suomen Kansallisarkistossa. Portaalien teknisestä ylläpitämisestä vastaa Suomen Kansallisarkisto. Verkko-osoite on www.arkisto.fi/carelica/.

Documenta Carelica -portaalien idea syntyi nimenomaan merkkipäivien ympärille: Suomen 100-vuotissyntymäpäivä (2017) ja Kansallisarkiston 200-vuotisjuhla (2016) sekä Karjalan tasavallan 100-vuotisjuhla (2020) ja Karjalan tasavallan Kansallisarkiston 100-vuotisjuhla (2018).

Karhumäen sotilaslinnake aiotaan korjata

Karjalan tasavallan Karhumäessä sijaitseva Kaljun mäen linnake aiotaan kunnostaa turistikohteeksi. Linnake on osa Karhumäen linnoitusta, jonka suomalaiset rakensivat kaupungin miehityksen aikana 1942–1944.

Hankkeen aloitteentekijänä on ollut Karjalan etsintäryhmien liitto. Hanke toteutetaan Karhumäen piirihallinnon ja Petroskoin valtionyliopiston maaliskuussa allekirjoittaman yhteistyösopimuksen mukaan.

Linnakkeen kunnostusta on suunniteltu vuosien ajan. Hankkeelle on etsitty rahoittajaa, koska piirihallinnolla ei ole ollut rahaa. Viime aikoina aluetta on jo raivattu ja siivottu vapaaehtoisvoimin.

UUTISET

Uhtualainen Tarina-yhtye lopetti projektin

Uhtualla usein esiintynyt ja Suomessakin vieraillut nuorten folklore-ryhmä Tarina lopetti projektinsa toukokuussa. Ryhmä pakkasi pillit pussiin lähes yhdeksänvuotisen toiminnan jälkeen.

Tarina perustettiin osana Runolaulun juuret ja versot -projektia. Siinä on vuosien varrella ollut mukana noin 30 Kalevalan koulun oppilasta. Ryhmää on johtanut **Arina Timonen**. Ryhmä saatetaan toki vielä myöhemmin nähdä esimerkiksi Kalevala-talon esiintymislavalla.

Ryhmä on harjoitellut ja esittänyt kansanlauluja ja -tansseja sekä muun muassa **Veikko Pällisen** lauluja. Osa lapsista on osallistunut myös **Ontrei Malisen** kantele-projektiin.

Runolaulun juuret ja versot -hanke kuului EU:n Tacis-avustushjelmaan, joka perustettiin vuonna 1991. Yhteistyökumppanina hankkeessa oli Kainuun alue ja ve-

täjänä **Pekka Huttu-Hiltunen**. Hankkeen aikana on saatu elvytettyä kansanmusiikkiperinnettä sekä siihen liittyvää kulttuurimatkailua. On muun muassa käynnistetty kansanmusiikkijuhlat, Sommelo-päivät, jotka pidetään Kuhmossa, Uhtualla tai Haikolassa.

Ontrei Malisen kantele-reitti on luotu Venaan omatoimimatkoille varten. Se kulkee reittiä Kostamus–Vuokkiniemi–Vuonninen–Kalevala–Haikola–Paanajärvi–Jyskyjärvi. Kantele-reitin varrella on tarjolla majoitus-, ruokailu- ja ohjelmapalveluita.

Nimi-idea syntyi siitä, kun **Elias Lönnrot** laulatti aikoinaan Vuonnisessa Ontrei Malista. 1800-luvulla suomalaiset kansatieteilijät ostivat vienalaisia kanteleita Suomeen, myös Ontrein kanteleen. Ontrein kantele on nyttemmin hankkeen myötä palautettu Uhtualle.

Tarina-ryhmä nähtiin esiintymässä muun muassa Petrunpäivän pruasniekassa kesällä 2016 Uhtuan ortodoksisen kirkon pihamaalla.

TIETONIEKKA

Oletko karjalainen tietoniekka?

Tietovisapalsta testaa tällä kertaa lukijoidensa yleis-tietoutta karjalaisuudesta. Vastaukset sivun alalaidassa ylösalaisin.

1. Minä vuonna karjalan kieli sai ei-alueellisen vähemmistökielen aseman Suomessa?

- a. 2000
- b. 2009
- c. 2012

2. Miltä vuosisadoilta ovat peräisin Novgorodin kauppiastasavallan vanhimmat tunnetut karjalankieliset tuohikirjoitukset?

- a. 1000-luvulta
- b. 1200- ja 1300-luvuilta
- c. 1600- ja 1700-luvuilta

3. Kuinka suuri joukko Suomen ortodoksisen kirkkoon kuuluvia karjalankielisiä karjalaisia joutui evakkoon viime sotien jälkeen?

- a. Noin 500 000
- b. Noin 100 000
- c. Noin 35 000

4. Kuinka paljon Suomessa oli itsenäisyysvuosien aikana tulleita heimopakolaisia vuoden 1922 lopussa?

- a. Noin 33 000
- b. Noin 10 000
- c. Noin 5 000

5. Millä alueella karjalaisten lukumäärä oli suurin eli noin 140 500 vuonna 1926?

- a. Laatokan Karjalassa
- b. Neuvosto-Karjalassa
- c. Tverin Karjalassa

6. Mitä päivää pidetään karjalan kielen päivänä Suomessa?

- a. 27. marraskuuta
- b. 9. huhtikuuta
- c. 28. helmikuuta

1.b, 2.b, 3.c, 4.a, 5.c, 6.a.
Tietoniekkan vastaukset:

HALLITUKSEN UUTISET

Yhteistyöhankkeella opas karjalan opettamiseen

”Pitäisi opettaa karjalaa vaimon bunukoille, mutta ei ole opasta eikä tietoa, miten kieltä opettaisi.” Keskustelin syyskuussa Karjalan Sivistysseuran entisen rahastonhoitajan **Markku Pottosen** kanssa lounaalla kuumumisista ja huoli karjalan kielen säilymisestä nousi esiin.

Pari tuntia myöhemmin kirjoitin asiasta muutamalle kieliaktivistille. Esitin, että tarvittaisiin opas, joka opastaa vanhempia, isovanhempia, kummeja, setiä ja tätejä karjalan kielen käyttöön pienten lasten kanssa. Opas, joka palvelisi myös lastenkasvattajia päiväkodeissa, kielipesissä ja kerhoissa sekä sanastoa, lauluja, riimejä, runoja, pieniä tarinoita.

Ideat alkoivat lentää ja materiaaleja löytyä. Joukossa oli muutama vanhempi, jotka pyrkivät siirtämään karjalan kieltä lapsilleen, heille asia on ajankohtainen. Esiin nousivat nykylasten isovanhemmat, joista monet ovat heränneet puhumaan karjalaa bunukoilleen tai halusivat sen tehdä, mutta kun eivät ole puhuneet omille lapsilleen, eivät oikein tiedä, miten toimia.

Vieljärvellä sijaitseva Karjalan Kielen Kodi, jossa toimii karjalankielinen kielipesä, saatiin mukaan suunnittelemaan. Kodi on oivallinen paikka kokeilla toimintamalleja ja materiaaleja. Se on myös paikka, jossa kaikki murteet nähdään rikkautena.

Karjalan Sivistysseura on käynnistänyt hankkeen karjalan kielen opetuksen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa. Hanke kes-

kittyy laatimaan oppaan, joka neuvoa kielipesiä, päiväkoteja, kerhoja, vanhempia sekä mummoja ja vaareja karjalan kielen opetuksessa ja käytössä.

Lisäksi kootaan erilaisia materiaaleja, olemassa olevia ja uusia, joita voidaan hyödyntää kielen opetuksessa.

Myös virkamiehet ja päättäjät otetaan huomioon opasta laadittaessa.

Hanke on ylitajainen niin valtiollisesti kuin kielellisesti. Kielet ovat venäjä, suomi, sekä vianan- ja livvinkarjalan murteet. Myös tverinkarjalaksi ja etelämurteilla olevaa materiaalia otetaan mukaan mahdollisuuksien mukaan. Materiaalit julkaistaan sähköisinä ja osa myös painettuina.

Hanketta koordinoi **Natalja Antonova**. Hänen lähimpinä kumppaneinaan toimivat **Olga Gokkoeva** Karjalan Kielen Kodista, professori **Anneli Sarhimaa** Mainzin yliopiston Pohjois-Euroopan ja Baltian kielten laitokselta sekä **Eeva-Kaisa Linna** Karjalan Sivistysseurasta.

Laaja joukko kieliaktivisteja toimii hankkeen asiantuntijoina ja sparraajina. Hankkeen kesto on noin 1,5 vuotta mutta sitä voidaan tarvittaessa jatkaa.

EEVA-KAISA LINNA

**LUAJI ALGU
KARJALAKSE**

Karjalan kieltä lapsella yliči rajoi

HEIMOPÄIVÄT YHDISTÄÄ

Viime syksyn KSS:n tiloissa pidetyn Arhippainen-Loskin sukutapaamisen johdosta ja Heimopäivillä tavattujen uusien sukulaisten innoittamina päätimme järjestää uuden Arhippainen-Loskin tapaamisen

lauantaina 8.9.2018 Tampereella klo 11-17.

Paikka on Länsilinjat Oy
Patamäenkatu 6, 33900 Tampere
Junalla/bussilla tulevat pääsevät
Sarankulmaan bussilla n:o 11. Päätepyssäkki.

Ohjelmassa on Leena Arhippaisen kirjaesittely, keskustelua ja tutustumista toisiimme sekä kiertoajelu Tampereella.

Lounas omakustannushintaan kokouspaikalla.

Tarkempia tietoja antavat Kirsti Forsbom (kirstih.forsbom(at)gmail.com) 050 567 8808 ja Heli Iso-Markku (heli.iso-markku(at)elisanet.fi) 045 317 3715. Ilmoittautuminen 27.8.mennessä Kirstille tai Helille.

Tervetuloa!

Tie Vienaan -symposium Kuusamo-opistolla 25.–26.8.2018

Salomailla ja tutkimuksen valtateillä | 100 vuotta Pertti Virtarannan syntymästä

Ohjelma

Lauantai 25.8.

- 10.00– Tilaisuuden avaus. Karjalan Sivistysseuran puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna.
 10.10– Lännen mies Karjalan kylissä. FK Jaakko Yli-Paavola.
 10.40– Ensimmäinen kansanopistokurssi Kuusamossa 1908. FL Jouni Alavuotunki.
 11.20– Virtaranta ja karjalan kieli. FM Marja Torikka.
 11.50– Lounas
 13.00– Pertti Virtaranta vuonna 1968 Vienan Karjalassa. Kerätyt folkloreaineistot kenttätutkimuksen valossa. Tutkijatohtori Elina Niiranen.
 13.50– Kahvi
 14.20– Unelma Konkka ja Pekka Perttu, vienalainen kulttuuriperhe. Kirjailija Arvi Perttu kertoo vanhemmistaan (40 min).
 15.00– Unelma Konkkan runoja. Merja Danso esittää (10 min).
 15.10– Perinteen perässä Neuvosto-Karjalassa Aunuksen asunnoilla (1979). Ohj. Lisa Hovinheimo. Neuvosto-Karjalan kansanperinne Petroskoin ja Aunuksen välillä.
 18.30– Itse asiassa kuultuna: Akateemikko Pertti Virtaranta (1993). Toimittaja Pekka Holopainen. Akateemikko Pertti Virtaranta kertoo suomen ja sen suku kielten tutkimuksesta ja laajoista matkoistaan Karjalaan ja Inkeriin.
 19.30 Iltatilaisuus, buffet, opiston ruokasali (1,5 h).

Sunnuntai 26.8.

- 10.00– Vienan kielen ja kulttuurin opetus Petroskoin yliopistossa. Professori Pekka Zaikov.
 10.50– Pertti Virtarannan perintö vienan-karjalaisessa kielen ja kulttuurintutkimuksessa. Tutkijatohtori Eila Stepanova kertoo äitinsä Sandran tutkimustyöstä Virtarannan kanssa.
 11.30– Lounas
 12.30– Perinteen perässä Neuvosto-Karjalassa. Vienan mailla (1982). Ohj. Liisa Hovinheimo. Professori Pertti Virtarannan opastuksella käymme ottamassa selvää, elävätkö Kalevalassa eli entisessä Uhtuassa edelleen vanhat karjalaiset perinteet.
 13.25– Ortjo Stepanov – Karjalan aurinko. Juminkeko-säätiön puheenjohtaja Markku Nieminen.
 14.10– Päätössanat. Professori Pekka Laaksonen.
 14.20– Kahvi

ELETTIINPÄ ENNENKIN – Helmi Virtarannan retrospektiivinen valokuvanäyttely. Kansatieteellisen valokuvauksen mestarin Helmi Virtarannan (1919–1999) retrospektiivinen muistonäyttely koostuu pääosin hänen itse valitsemistaan kuvista. Osan valinnasta on suorittanut kuvaajan toivomuksesta valokuvaaja Pentti Sammallahti. Näyttelyn vedokset ovat hänen tekemiään.

Esitelmiin ja näyttelyyn on vapaa pääsy.

Lounas (10 e) ja päiväkahvi (4 e), lauantain iltatilaisuuden buffet viinin kera (20 e). Ruokailuliput voi lunastaa paikan päällä Kuusamo-opistolla.

Majoitusvaraukset ja lisätiedot:
 Kuusamo-opisto,
 Kitkantie 35, 93600 Kuusamo,
 puhelin: 050 444 1157,
 sähköposti: opisto@kuusamo.fi

Tervetuloa!

Symposiumin järjestäjät: Karjalan Sivistysseura ja Kuusamo-opisto

LAUKUNKANTAJAT

KESÄKUU 2018

Vapaaksi traditioista

Petroskoissa syntynyt **Elli Närjä** on Karjalan Kansallisen teatterin entinen näyttelijä, joka viisi vuotta sitten päätti muuttaa Suomeen miehensä ja poikansa kanssa, hakemaan jotain uutta elämään, uusia polkuja, taiteellisia avauksia. Päätös on ollut rohkea, elämä on pitänyt aloittaa nollasta. Pontimena oli halu todistaa itselle, että taiteessaan voi tehdä jotain rohkeaa, etsiä uusia taiteen muotoja, vapautua traditiosta.

Elli on suorittanut elokuva- ja draamateatterinäyttelijän tutkinnon Petroskoin konservatoriossa vuonna 2002. Ura kansallisessa teatterissa ja valkokankaalla on ollut näyttävä. Elli on palkittu useaan kertaan roolisuorituksistaan.

Isä **Leo Närjä** oli suomalais-karjalainen näyttelijä, joka oli syntynyt Sissoilan kylässä Jessoilan alueella. Leo päätyi opiskelemaan Karjalan suomalaisen teatterin studioon, tapasi siellä tulevan vaimonsa **Eila Hidman-Närjän** ja päätyi näyttämään koko iäkseen.

Elämänsä loppupuolella Leo Närjä, joka puhui livvinkarjalaa ja suomea, teki karjalankielisen näytelmän *Huikkua pajuo, karjalaine*, jonka myös ohjasi.

Karjalan kieli oli Leolle tärkeä, sitä käytettiin sukulaisten kanssa. Vaimon kanssa puhuttiin venäjää ja suomea, olihan Eila juuriltaan suomalainen, lähtöisin Helsingistä. Elli, joka vietti lapsuuden kesiä suvun talossa Sissoilan kylässä, puhui ensimmäiset vuotensa suomea äidin ja isän kanssa.

EKL Sinulla on mielenkiintoinen, monenkirjava tausta. Äidin isäsi **Eero Hidman** oli täysin helsinkiläinen, Sturenkadun kasvatti.

EN Vaari oli tullut Venäjälle 1930-luvulla rakentamaan uutta uljasta maailmaa. Hänen venäjämäisyytensä ei ollut kovin laaja, mutta siinä oli hieno aksentti. Puhuin hänen kanssaan suomea. Vaarille oli käydä huonosti, sillä hän oli joutunut poliittisena vankina vankilaan Tseljabinskiin. Kehnoista oloista johtuen hänen kuntonsa oli kovasti heikentynyt, hänen luultiin jo menehtyneen ja oli siksi tullut viskatuksi kuolleiden kuoppaan. Eräs saksalainen lääkäri huomasi, että hän elää, ja näin vaari pelastui.

Myös Pietarissa syntyneellä isoäidilläni oli suomalaisia juuria, hän puhui hyvin suomea ja saksaa.

EKL Muistan sinut vuodelta 2009, olimme silloin Sivistysseuran matkalla Petroskoissa juhlistamassa Karjalan Rahvan Liiton 20-vuotisjuhlija. Ohjelmassamme oli vierailu Kansalliseen teatteriin, näimme *Lembi*-näytelmän. Sen muisteleminen yhä edelleen sykähdyttää mieltäni, muistan lavasteet, puvustuksen, shamanistisen musiikin.

EN Esitin pääosaa tuossa **Sergei Proninin** ohjaamassa karjalaisiin uskomuksiin perustuvassa näytelmässä, joka pyöri ohjelmistossa pitkään. Kantaesityskin oli ollut jo vuonna 2006. *Lembi* palasi pari vuotta sitten uusittuna ja uusin näyttelijöihin ohjelmistoon.

EKL Työskentelet nyt miehesi, teatteriohjaaja **Oleg Nikolaen** kanssa ”Teatteri ja virtuaaliteatteri” -projektissa.

Evva-Kaisa Linna ja Elli Närjä.

Olette saaneet Koneen Säätioilta apurahan, jonka avulla voitte pilotoida esitystänne.

EN Projektissa, jonka synopsis on jo valmis, Oleg tutkii mahdollisuuksia yhdistää virtuaaliteatteria ja taidetta: teatteria, tanssia ja musiikkia. Oleg, joka on puoleksi ukrainalainen ja puoleksi venäläinen, muutti Pietariin 19-vuotiaana opiskelemaan ohjaamista valtion teatteriakatemiassa. Seitsemän vuotta sitten hänet kutsuttiin Petroskoihin tekemään **Strindbergin Neiti Julie**. Oleg on ihastunut *Kalevalaan* ja sen suomiin mahdollisuuksiin. Muinaiset tarinat ja rituaalit kiehtovat. Kun meille selvisi, että *Kalevala* on käännetty viankarjalaksi, päätimme, että käytämme sen säikeitä nyt työn alla olevassa esityksessämme.

Tarinoita Kalevalasta saa ensiesityksensä elokuun 17. päivänä Aleksis Kiven kadulla sijaitsevassa Valtimo-teatterissa. Joukkoamme vahvistavat petroskoilaiset **Arto Rinne, Santtu Karhu** ja Istoki-yhtye.

Työryhmäämme kuuluu venäläisen, karjalaisen ja suomalaisen kulttuurin kantajia, venäläisen teatterikoulun käyneitä teatterialan ammattilaisia. Yhteistyökumppaneidemme joukko on jo varsin laaja, varsinkin Venäjän puolella, jossa teemme yhteistyötä Karjalan Kansallisen teatterin ja Kansallisten kulttuurien keskuksen sekä monen muun tahon kanssa. Suomesakin on jo muutamia kumppaneita, mutta toivoisimme löytävämmme uusia.

Virtuaaliteatterin tutkiminen jatkuu, pohdimme ja kehitämme sitä joka päivä Skype-neuvotteluissa, joita käymme Petroskoissa olevan kehittäjäkumppanimme kanssa. 360-stereo ja kolmiulotteisuus kiehtovat. Tavoitteenamme on luoda suurteos ja viedä se tulevaisuudessa maailmalle.

Tällä palstalla keskustellaan Karjalan Sivistysseuraa lähellä olevista asioista.

Kesän 2018 karjalaiset menovinkit

KESÄKUU

27.6.-1.7. Heinäveden Musiikkipäivien konsertti Valamon luostarissa. Pyhän kosketus -kuoro su 1.7. klo 13 Valamon kirkossa. Kuoroa johtaa Elia Pietarinen.

HEINÄKUU

1.-6.7. Karjalan kielen (liivinkarjalan) ja karjalaisen kulttuurin intensiivikurssi, Joensuu. Järjestäjä: Karjalan Liitto, opettajina Olga Žarinova ja Nadežda Mičurova Petroskoista. Lisätiedot: karjalanliitto.fi/tapahtumat.

1.-8.7. Tverinkarjalan kielen ja kulttuurin kurssi, Lihoslavl, Tverin Karjala. Järjestäjä: Karjalan kieli-ruadajat. Lisätiedot: tverin-karjala.fi tai 050 543 7352 / Eila Jahn.

2.7. Taivalkosken pruasniekka Jalavassa klo 17. Lisätiedot: Oulun ort. srk tai Pohjois-Viena-seura.

6.-13.7. Via Kalevala -kävelyretki Lieksan Patvinsuolta Inarin kautta Karjalan Lenderyyn, Repolaan ja Haukkasaareen, pää-tapahtumat järjestetään Lieksan Patvinsuolla, Repolassa ja Repolan Haukkasaarella. Lisätiedot: via-kalevala.com/fi/.

6.-7.7. Kihaus Folk. Kansanmusiikkifestivaali Rääkkylässä. Lisätiedot: www.kihaus.fi/.

7.7. Iivananpäivän pruasniekka Vienan Karjalassa.

7.7. Vepsän kulttuurin juhla, Elopua, Soutjärvi, Karjalan tasavalta.

9.-15.7. Kaustinen Folk Music Festival, Kaustinen. Lisätiedot: kaustinen.net/.

11.-15.7. Viiden päivän matka Petrun päivän pruasniekkaan Uhtualle. Lisätiedot: uhtua.info.

11.-18.7. Kahdeksan päi-

vän matka Petrun päivän pruasniekkaan Uhtualle ja Solovetskin lumoaville luostarisaarille. Lisätiedot: uhtua.info.

12.7. Petrun päivän pruasniekka, Kalevala (Uhtua), Karjalan tasavalta.

16.-22.7. Karjalaisen Nuorisoliiton ja Kansantanssinuorten liiton kesäjuhlat, yhdistettynä suomalais-ugrilaisiin Suvuvastavundu-kulttuuripäiviin, Siilinjärvi.

27.7. Karjalainen Jarmankka Bomballa Nurmeksessa klo 9-17. Lisätiedot: Suojärven Pitäjäseura.

28.-29.7. Kyykkää: Bomba-turnaus ja Bombacup klo 10, Nurmese. Lisätiedot: www.kyykkaliitto.fi/kilpailukalenteri.

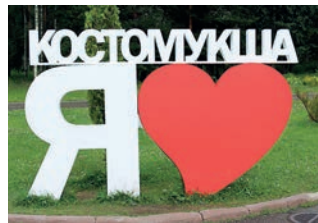
28.-29.7. Merifestivaali, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

30.7.-5.8. Kižin regatta ja festivaali, Kižin saari, Karjalan tasavalta.

ELOKUU

1.-4.8. Aunuksen Musiikkifestivaalit. Aunus, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: 0500 712 903 / Antti Koski tai matka-arr.fi tai 0400 865 840 / Reijo Järvinen.

2.8. Il'fanpäivä - kirkollinen pruasniekka Vienan Karjalassa.

2.-6.8. Iljan päivän pruasniekka -bussimatka Vuokkiniemeen. Lähtö- ja paluupaikka Kajaani. Lisätiedot: (ilmoittautumiset 30.4. mennessä): Tuula Takamäki 040 179 3201 tai tuula.takamaki@saunalahti.fi tai Irma Lahti 050 5055531 tai irma.lahti@elisanet.fi.

4.-5.8. Rekonstruktiofestivaali; Ääninen, Pohjoisen tarinat, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

9.8. Marja Makovei -juhla. Vuonnnen, Karjalan tasavalta.

10.-11.8. Ruskealan Symphony -musiikkifestivaali. Ruskealan marmoripuisto, Karjalan tasavalta.

11.-12.8. Kansainvälinen kalastusfestivaali Laatokan luodot. Sortavalan piiri, Karjalan tasavalta.

15.-19.8. Tverinkarielan kielen da kul'turan kurssi "Tverinkarielan čirone". 18.8. Programmašša on Tverinkarielan piiruan pruazniekka "Kalitka" Tolmačušša Lisätiedot: www.tverinkarjala.fi.

18.8. Pudasjärven pruasniekka Vanhusten Palvelukeskuksessa klo 10.

Lisätiedot: Oulun ort. srk tai Pohjois-Viena-seura.

18.8. Kyykkää: SM-henkilökohtaiset kilpailut ja UKK-kilpailu klo 10.00, Pöllökankaan koulun kenttä, Oulu. Lisätiedot: kyykkaliitto.fi/kilpailukalenteri.

23.6. Sauvakävelyfestivaali. Ruskeala, Karjalan tasavalta.

25.8. Maitofestivaali. Alavoinen, Karjalan tasavalta.

25.8. Jyskyjärven kyläjuhla. Jyskyjärvi, Karjalan tasavalta.

25.-26.8. Tie Vienaan -symposium. Teemana akateemikko Pertti Virtaranta, jonka syntymästä tuli tänä vuonna kulu-neeksi 100 vuotta. Kuusamo-opisto, Kuusamo. Lisätiedot: kuusamo-opisto.fi tai opisto@kuusamo.fi.

SYYSKUU

1.9. Maikkulan pruasniekka klo 12 Maikkulan ent. kasarmilla Oulussa. Lisätiedot: Oulun ort. srk tai Pohjois-Viena-seura.

9.9. Karjalan puolimaraton -kilpailu. Präsäs, Karjalan tasavalta.

20.-21.9. Karjalan Kansallisarkisto 100 vuotta -juhla ja -juhlaseminaari. Karjalan musiikkiteatteri ja Kansalliskirjasto, Petroskoi.

22.-23.9. Sukututkimuksen jatkokurssi, Karjalatalo, Helsinki.

28.-29.9. Juuri Nyt Urban Folk Festival, Helsinki. Lisätiedot: www.kapsakki.fi